

2007-03-26

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Remissammanställning av betänkandet Rätten till mitt språk(SOU2005:40)

I betänkandet Rätten till mitt språk (SOU 2005:40) föreslås att förvaltningsområdet för finska språket utvidgas till ytterligare 53 kommuner i Mälardalsregionen.

Betänkandet har remissbehandlats.

Remissvar har inkommit från 46 statliga myndigheter, 36 kommuner och 2 landsting. Av de organisationer som beretts tillfälle att yttra sig har 11 organisationer inkommit med remissvar. Ca 50 organisationer har inkommit med remissvar på eget initiativ.

En sammanställning av remissvaren i ett urval redovisas i denna promemoria.

REMISSAMMANSTÄLLNINGEN (SOU 2005:40)

1 UTVIDGNING AV FÖRVALTNINGSOMRÅDET FÖR FINSKA SPRÅKET (Kap. 11.3)

Utredarens förslag

Förvaltningsområdet för finska språket utvidgas till samtliga kommuner i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län, sammanlagt 53 kommuner.

Genom en sådan utvidgning skulle en stor del av sverigefinnarna omfattas av de åtgärder som förordas i minoritetsspråkskonventionen.

Remissvaren

Myndigheter

Riksdagens ombudsmän skriver att från de synpunkter som myndigheten främst har att beakta föranleder förslagen i sak inte något yttrande från hans sida förutom vissa synpunkter på lagförslaget. *Högsta Domstolen* har inga invändningar mot förslagen i betänkandet förutom vissa synpunkter på lagförslaget. *Eskilstuna tingsrätt* tillstyrker förslaget. *Nyköpings tingsrätt* tillstyrker förslaget i den del som berör domstolarnas verksamhet. *Regeringsrätten* hänvisar till ett yttrande som lämnats till utredningen, i vilket uttalas att en utvidgning av förvaltningsområdet sannolikt inte kommer att påverka domstolen.

Åklagarmyndigheten hänvisar till det yttrande (s. 305 i betänkandet) som lämnats till utredningen, i vilket uttalas att då det är frågan om myndighetsutövning inom rättsväsendet ställs vissa krav på formerna för kontakterna; att hitta en rationell lösning kan synas svårt med hänsyn till att verksamheten bedrivs på flera arbetsställen, samtidigt som det handlar om ett starkt specialiserat rättsligt område.

Rikspolisstyrelsen ser positivt på att utvidga förvaltningsområdet för finska språket till att gälla även samtliga kommuner i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län; Rikspolisstyrelsen vill dock understryka vikten av att rättssäkerhetskraven beaktas i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, varför användandet av tolk- och översättartjänster med all sannolikhet kommer att öka.

Kriminalvårdsstyrelsen, som inte har några principiella invändningar mot förslaget, konstaterar att de föreslagna ändringarna för kriminalvårdens del, kan komma att innebära ökade kostnader för översättningar och åtminstone i ett inledningsskede för personal.

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning har utifrån sitt uppdrag och ansvarsområde inga synpunkter på förslaget.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) välkomnar förslaget om en utvidgning av förvaltningsområdet för finska språket och de därtill förknippade rättigheterna: DO anser dock att det är nödvändigt att ekonomiska och andra resurser säkerställs för att genomföra förslagen.

Migrationsverket har inga invändningar mot förslaget.

Pliktverket avstår från att ta ställning till sakfrågorna.

Försäkringskassan har inget att invända mot förslaget; men det utökade förvaltningsområdet kräver utökade resurser för Försäkringskassan; med beaktande av att det hittills inte har funnits någon större efterfrågan av service och myndighetsutövande på det finska språket kan det vara rimligt att hitta en gemensam lösning för de län och de myndigheter som kan komma att beröras.

Handikappombudsmannen har inga särskilda synpunkter på förslaget utom att vad gäller informationssatsningen, vilken förutsätts utformas på ett sådant sätt att människor med funktionshinder kan ta del av materialet.

Enligt *Skatteverket* bör förvaltningsområdet kunna utökas med grannkommuner även i näraliggande län där andelen sverigefinnar är stort, t.ex. kommuner i norra delen av Örebro län; det skulle även medföra att antalet sverigefinnar som omfattas av lagen ökar och blir drygt hälften, vilket innebär att en majoritet omfattas; det har ett visst språkligt symbolvärde; en annan fördel med det utökade finska förvaltningsområdet är att det kan ge nya arbetstillfällen för finstalande i området.

Fortifikationsverket berörs endast marginellt av förslaget eftersom myndighetens verksamhet inte alls omfattar myndighetsutövning.

Skolverket ställer sig i nuvarande läge tveksamt till en utvidgning av förvaltningsområdet för finska språket till att omfatta ytterligare 53 kommuner i Mälardalsregionen; enligt förslaget skall kommunerna i det utvidgade förvaltningsområdet erbjuda förskoleverksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska; det är oklart hur stora kostnaderna och de organisatoriska konsekvenserna kommer att bli för kommunerna om förslaget genomförs.

Myndigheten för skolutveckling avstår från att ta ställning till en utvidgning av förvaltningsområdet; samtidigt håller myndigheten med om att en utvidgning av förvaltningsområdet skulle ha en språkbevarande effekt på finska språkets fortlevnad i Sverige.

CSN instämmer i förslaget om en utvidgning av förvaltningsområdet; men sannolikt kommer CSN:s kostnader för översättning och tolkning att öka.

Uppsala universitet, Avdelningen för finsk-ugriska språk, instämmer i förslaget, men pekar på grundproblemet i Sveriges nya minoritetspolitik, nämligen att åtagandena görs av en central instans medan de skall implementeras på lokal nivå.

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, instämmer i förslaget.

Mälardalens högskola instämmer i förslaget.

Umeå universitet, Institutionen för moderna språk/ Finska, är positivt till förslaget om en utvidgning av förvaltningsområdet. *Umeå universitet, Enheten för samiska studier*, instämmer i förslaget. *Luleå tekniska universitet* instämmer i förslaget. *Sameskolstyrelsen* yttrar sig inte om förslaget i denna del.

Statens kulturråd yttrar sig inte om förslaget i denna del.

Språk- och folkminnesinstitutet instämmer i förslaget.

Svenska språknämnden instämmer i förslaget.

Sverigefinska språknämnden instämmer i förslaget om ett utvidgat förvaltningsområde.

Sametinget yttrar sig inte om förslaget i denna del.

Lantmäteriverket har i sak inget att erinra mot förslaget.

Post- och telestyrelsen har med utgångspunkt från myndighetens verksamhetsområde inget att erinra mot förslaget.

Vägverket har inga principiella invändningar mot förslaget, men ser praktiska problem med att klara kraven på att hantera ärenden på finska.

Arbetsmarknadsverket biträder i allt väsentligt utredarens förslag.

Luftfartsstyrelsen har inget att invända mot den föreslagna utvidgningen.

Skogsstyrelsen och *Skogsvårdsstyrelsen Mälardalen* har inget att erinra mot förslaget.

Jämställdhetsombudsmannen stödjer förslaget om att införa en ny lag som ger ytterligare stöd till minoriteternas rätt såväl språkligt som kulturellt.

Barnombudsmannen är positiv till att en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk bör införas. *Länsstyrelsen i Stockholms län* är positiv till förslaget att utöka förvaltningsområdet för det finska språket till att omfatta även Stockholms- och Mälardalsregionen. *Länsstyrelsen i*

Uppsala anser det vara nödvändigt att uppfylla den konvention som Sveriges riksdag har undertecknat. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* anser att det är rimligt att utvidga förvaltningsområdet till Stockholms- och Mälardalsregionen, där en stor del av landets sverigefinnar bor.

Landsting

Landstinget i Uppsala län har inget att erinra mot förslaget. *Landstinget i Stockholms län* anser att den förstärkning av finska språkets ställning som förslaget innebär för finsktalande i Stockholmsområdet är välkommen ur landstingets perspektiv.

Kommuner

Arboga kommun skriver att om kommunen blir skyldig att tillhandahålla sådan service på finska som i dag ges i nuvarande förvaltningsområde, bedömer kommunen att det skulle innebära ytterligare kostnader, vilka är svåra att uppskatta; sammantaget anser kommunen att en sådan omställning inte är enkel och att den kommer att ta lång tid. *Botkyrka kommun* stödjer en utvidgning av förvaltningsområdet under förutsättning att nya resurser tillförs kommunen.

Eskilstuna kommun tillstyrker förslaget.

Fagersta kommun skriver att frågan om minoritetsspråken är dåligt skött i Sverige historiskt sett, men risken finns att detta skall rättas till på fel sätt och i fel tid; kommunen ställer sig tveksam till att det i denna tid krävs åtgärder som etniskt, klassmässigt, regionalt eller språkligt separerar framför allt unga människor från varandra; kommunen menar att samhällseliga reformer, som alltid konkurrerar med varjehanda behjärtansvärda andra reformer, skall ha sin utgångspunkt i upplevda behov och inte enbart eller främst sikta till statshöjande åtgärder för det ena eller andra syftet; men självklart är kommunen beredd att höja nivån på dessa åtgärder om riksdagen så beslutar och i enlighet med finansieringsprincipen tillskjuter de medel som detta kostar, krona för krona; vidare ställer sig kommunen frågande till varför det utvidgade förvaltningsområdet skall enbart omfatta ungefärligen hälften av sverigefinnarna.

Hallstahammars kommun tillstyrker att servicen till finsktalande i länet och kommunen förbättras; vissa merkostnader kommer att uppstå.

Haninge kommun har inget att erinra mot att förvaltningsområdet för finska språket utvidgas till att även omfatta Stockholms- och Mälardalsregionen.

Huddinge kommun stödjer förslaget om en utvidgning av det finska förvaltningsområdet.

Håbo kommun ställer sig positiv till införande av ett förvaltningsområde omfattande Stockholms- och Mälardalsområdet.

Järfälla kommun skriver att behov, konsekvenser och kostnader av ett utvidgat förvaltningsområde behöver belysas grundligare.

Katrineholms kommun skriver att om kommunen skulle bli skyldig att tillhandahålla den service som erbjuds i nuvarande förvaltningsområde skulle det leda till en omfattande kostnadsökning för kommunen; kommunen finner inte några skäl varför kommunen skall inkluderas i ett eventuellt utvidgat förvaltningsområde.

Köpings kommun är beredd att medverka i ett utökat finskt förvaltningsområde om sammanvägda och mer övergripande bedömningar ger vid handen att ett utökat förvaltningsområde kan bidra till detta.

Lidingö kommun motsätter sig att samhället tar på sig sådana ytterligare åtaganden som följer av ett utvidgat finskt förvaltningsområde; kommunen anser att den språkbytesprocess som enligt utredningen pågår för det finska språket är naturlig och bör fortgå.

Nacka kommun anser att kommunen redan i dag genomför verksamhet i enlighet med utredningens intentioner; att genom lagstiftning genomföra de förslag som utredningen föreslår anses inte nödvändigt och framför allt inte lämpligt eftersom lagstiftningen inte tar hänsyn till de lokala förutsättningarna och efterfrågan i respektive kommun; en lagstiftning riskerar också att föra med sig en utökad administration och ökade kostnader genom att kommunen måste ha beredskap och service i enlighet med lagstiftningen även om efterfrågan inte finns. *Oxelösunds kommun* avvisar tanken på ett utvidgat förvaltningsområde.

Salems kommun yttrar sig inte över utredningens förslag i denna del.

Sigtuna kommun skriver att under förutsättning av att kompensation ges för tillkommande kostnader har kommunen inga invändningar mot att förvaltningsområdet för finska språket utvidgas till att omfatta även kommunerna i Stockholms län.

Solna kommun instämmer i förslaget under förutsättning av att staten till fullo kompenserar kommunen för ökade kostnader. *Stockholms kommun* tillstyrker förslaget under förutsättning att full

kostnadstäckning sker, men de ekonomiska konsekvenserna bör belysas ytterligare.

Sundbybergs kommun skriver att otydligheten i betänkandet vad gäller frågan om att rättigheten på sikt snarare bör kopplas till individen i stället för till ett geografiskt område, gör att kommunen ställer sig tveksam till de föreslagna förändringarna. *Surahammars kommun* anser att det vara möjligt att utarbeta en modell som ger alla sverigefinnar samma rättigheter alternativt att alla sverigefinnar i kommuner med mer än en viss andel sverigefinnar får denna rättighet oavsett länstillhörighet. *Södertälje kommun* tillstyrker förslaget om en utvidgning.

Tierps kommun anser att förslaget är bra; men det förutsätter att kommunen erhåller resurstillskott från staten.

Trosa kommun anser att kommunen redan i dag kan möta finsktalandes behov när det gäller kommunikation och vissa tjänster; om efterfrågan skulle öka p.g.a. förstärkt lagstiftning på området skulle det främst innebära ökade kostnader för tolkhjälp/översättning inom vissa verksamhetsområden.

Tyresö kommun skriver att om kommunen skulle ges skyldighet att tillhandahålla en motsvarande service så skulle det innebära merkostnader.

Upplands Väsby kommun är positiv till att ingå i ett förvaltningsområde för finska språket. *Upplands-Bro kommun* är positiv till förslaget, men

anser att en utvidgning av förvaltningsområdet kräver ett verkligt tillskott av statlig finansiering av kommunernas merkostnader.

Uppsala kommun tillstyrker förslaget under förutsättning av att staten står för de merkostnader som uppstår.

Värmdö kommun anser att idén om en lagstiftning som kopplar minoritetsskyddet till individen och inte geografin bör utredas vidare.

Västerås kommun ställer sig tveksam till att införa ett utvidgat förvaltningsområde; om förslaget genomförs utgår kommunen från att en kompensation sker för kostnadsökningar.

Älvkarleby kommun har inget att invända mot förslaget.

Österåkers kommun har ingen erinran mot förslaget.

Östhammars kommun har ingen erinran mot förslaget.

Pajala kommun stödjer förslaget.

Övertorneå kommun uttalar sig inte om förslaget till ett utvidgat förvaltningsområde explicit, men kommunen ställer sig bakom utredningens förslag till införandet av en ny samlad lag om minoriteter och minoritetsspråk.

Jokkmokks kommun uttalar sig inte explicit om en utvidgning av förvaltningsområdet, men kommunen tillstyrker att en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk införs i vilken Sveriges internationella åtaganden rörande minoriteter tydliggörs.

Kiruna kommun delar i stort utredningens förslag.

Organisationer

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige tillstyrker förslaget, men anser att ytterligare steg behöver tas. *Föreningen Norden* ger helhjärtat sitt stöd för förslaget. *Gaaltje* uttalar sig inte explicit om förslaget till ett utvidgat förvaltningsområde. *Svenska Samernas Riksförbund* uttalar sig inte explicit om förslaget om ett utvidgat förvaltningsområde. *Svenska kyrkan* tillstyrker förslaget. *Svenska Tornedalingarnas Riksförbund* instämmer i förslaget. *Sverigefinländarnas Delegation* tillstyrker förslaget. *Sverigefinska Riksförbundet* anser att utvidgningen av förvaltningsområdet är viktigt. *Sverigefinska Ungdomsförbundet* tillstyrker förslaget.

Sverige Finska Lärarförbundet tillstyrker förslaget. *Sveriges Kommuner och Landsting* tillstyrker i sina huvuddrag förslaget om ett utvidgat förvaltningsområde under förutsättning av en tillfredsställande finansiering.

2 SAKOMRÅDEN (Kap. 11.4)

Utredarens förslag

Det utvidgade förvaltningsområdet skall omfatta samma sakområden som nuvarande lagstiftning rörande rätt att använda finska språket, dvs. förskola, äldreomsorg samt möjligheter att använda finska i kontakter med kommunala och statliga förvaltningsmyndigheter och domstolar.

Kommuner och landsting bör även i övrigt sträva efter att bemöta enskilda på det egna minoritetsspråket, så långt det är möjligt. Inom kulturverksamhet bör de nationella minoriteternas behov av stöd för minoritetskulturen beaktas. Barns behov av möjligheter till kultur på minoritetsspråket bör ges särskild uppmärksamhet.

Remissvaren

Myndigheter

Skolverket ställer sig i nuvarande läge tveksamt till en utvidgning av förvaltningsområdet för finska till att omfatta ytterligare 53 kommuner i Mälardalsregionen; Skolverket skriver att enligt förslaget skall den enskilde ges rätt att använda finska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet i ärenden som avser myndighetsutövning om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet; det kan bli aktuellt vid hantering av ärenden som rör utbildning inom det offentliga utbildningsväsendet och ärenden i kommunala och statliga skolmyndigheter som berör sådana frågor; Skolverket anser att förslagens konsekvenser är oklara och att de ekonomiska konsekvenserna kan bli omfattande för kommunala och statliga skolmyndigheter inom det föreslagna utökade förvaltningsområdet; Skolverket anser att det inte heller med tillräcklig klarhet framgår av utredningen i vilken mån olika myndigheter har beredskap för att hantera dessa frågor.

Kommuner

Järfälla kommun skriver att erfarenheterna från förskola, skola och äldreomsorg inte ger stöd för utredningens förslag; skulle förslagen genomföras riskerar effekten bli bestämmelser som inte i önskvärd utsträckning tar hänsyn till lokala förutsättningar och lokal efterfrågan. *Nacka kommun* anser att det inte är nödvändigt och framför allt inte lämpligt att genom lagstiftning genomföra de förslag som utredningen föreslår eftersom lagstiftningen inte tar hänsyn till de lokala

förutsättningarna och efterfrågan i varje kommun. *Solna kommun* anser att det bör i lagen finnas en undre gräns för hur många sverigefinnar som skall bo i en kommun för att kommunen skall ingå i ett förvaltningsområde.

Jokkmokks kommun anser att det krävs aktiva åtgärder inom t.ex. förskola och äldreomsorg, för att främja minoritetsspråken både nationellt, regionalt och lokalt; när det gäller kommunens skyldighet att erbjuda äldreomsorg till nationella minoriteter vill kommunen särskilt uppmärksamma rätten för äldre minoritetsmedborgare att få äldreomsorg på sitt eget minoritetsspråk; denna rätt bör tydliggöras i socialtjänstlagen.

Organisationer

Sveriges Kommuner och Landsting avstyrker samtliga förslag om ett förstärkt minoritetsskydd inklusive förslagen inom skolområdet.

3 BEREDSKAP FÖR ATT UTVIDGA FÖRVALTNINGSOMRÅDET FÖR FINSKA SPRÅKET (Kap. 10)

3.1 KOMMUNER

Utredarens bedömning

Det finns befintlig finskspråkig verksamhet och finskspråkig personal i många av kommunerna. Kommunerna har således en viss beredskap för att hantera ett utvidgat förvaltningsområde både på kort och lång sikt. Goda möjligheter finns för att erbjuda förskola och äldreomsorg helt eller delvis på finska. Viss finskspråkig personal finns även i de kommunala förvaltningarna. Kommunerna bör även kunna samarbeta för att kunna erbjuda en kostnadseffektiv verksamhet.

Remissvaren

Kommuner

Arboga kommun skriver att det i dagsläget inte är möjligt att erhålla äldreomsorg i organiserad form på finska; om kommunen skulle åläggas en sådan skyldighet skulle det innebära ytterligare kostnader; en sådan omställning är inte enkel och kommer att ta lång tid att genomföra. Om behov uppstår kan samverkan med näraliggande kommuner vara en möjlighet att tillskapa avdelningar på särskilda boenden för finsktalande äldre. Vad gäller förskola skriver kommunen att det blir svårt att

organisera förvaltning och verksamhet med beaktande av att det tänkbara underlaget är för litet; generellt bedöms det bli fråga om stora kostnadsökningar.

Botkyrka kommun skriver att utredningens förslag är positiva för kommunens samlade utveckling, men förslaget kräver en ambitionsnivåhöjning för att få genomslag; det gäller både delar av den service som förvaltningarna ger och det mer allmänt riktade stödet för minoritetskulturerna; en förutsättning för att den nationella minoritetspolitiken skall lyckas är att riktade statsbidrag kopplas till de nya förslagen, Vidare skriver kommunen att det finns flera andra språkliga och kulturella minoriteter som behöver liknade insatser.

Eskilstuna kommun skriver att de åtaganden som utredningens lagförslag innebär är mycket rimliga; kommunens ambition sträcker sig längre; enligt ett uttalande av utredaren uppfyller kommunen redan i dag kraven i lagförslaget, det är ett smickrande omdöme, men naturligtvis kan mycket förbättras även i Eskilstuna kommun för att stärka det finska språkets ställning.

Hallstahammars kommun tillstyrker att servicen till finsktalande i kommunen förbättras ytterligare på det sätt som Sverige har förbundit sig i internationella konventioner och som utredningen har penetrerat; kommunen har inte och planerar inte förskola och äldreomsorg på finska, men strävar efter att ge finsktalande service med tillgängliga resurser; merkostnaderna för information m.m. bedöms bli minst 100 000 kr i en engångskostnad och den årliga merkostnaden ca 50 000 kr.

Haninge kommun tillstyrker förslaget; om kommunen blir skyldig att tillhandahålla organiserad finsktalande verksamhet kommer detta att i första hand innebära vissa omställnings- och initieringskostnader samt informations- och utbildningskostnader.

Huddinge kommun tillstyrker förslaget; kommunens beredskap är relativt god; kommunen lever redan i dag upp till stora delar av de föreslagna skyldigheterna; det är positivt att utredningen föreslår att statsbidrag skall utgå; kommunen förutsätter att kommunen kommer att få ekonomisk ersättning för de merkostnader som kommer att uppstå när kommunen skall upprätthålla servicen inom förskola, skola och äldreomsorg för den finsktalande befolkningen.

Håbo kommun ställer sig positiv till ett utvidgat förvaltningsområde; ett bra och fungerande utbyte mellan kommuner och länsstyrelser bör underlätta och förbättra kvaliteten och vara kostnadseffektivt; kommunen vill emellertid påpeka vikten och nödvändigheten av riktade statsbidrag till bl.a. kommunerna som dels verkligen kompenserar fullt ut för tillkommande kostnader, dels utgår under hela den föreslagna introduktionsfasen på fyra år; det bör även vara möjligt för samarbete mellan kommuner gällande språkservice m.m. inom äldreomsorg, förskola och andra berörda verksamheter.

Järfälla kommun bedömer att förslaget kan få betydligt mer vittgående följder än vad utredaren beskriver och att erfarenheterna från några kommuner i Norrbotten inte utan invändningar kan läggas till grund för en jämförelse med förhållandena i det nu föreslagna förvaltningsområdet; i vart fall anser kommunen att behov, konsekvenser och kostnader behöver belysas grundligare.

Katrineholms kommun skriver att det i dag finns sammanlagt 900 personer i kommunen som antingen är födda i Finland eller har finskt medborgarskap, ca tre procent av kommunens totala befolkning; de flesta av dessa är väl integrerade i det svenska samhället och av den orsaken finns heller ingen efterfrågan på finskspråkig samhällsservice; om kommunen trots detta skulle bli skyldig att tillhandahålla service som erbjuds i det föreslagna förvaltningsområdet bedömer kommunen att det skulle leda till en omfattande kostnadsökning, förmodligen flera miljoner kr; mot de ovan redovisade synpunkterna finner kommunen inte några skäl till varför kommunen ska inkluderas i ett eventuellt utvidgat förvaltningsområde för det finska språket; om så trots allt blir fallet förutsätter kommunen att full kostnadskompensation erhålls med riktade statliga medel; detta både initialt och långsiktigt:

Köpings kommun är bredd att medverka i ett utökat finskt förvaltningsområde; men om förslaget skulle medföra en ökad efterfrågan på finskspråkig service i förhållande till vad som i dag kommer till praktiskt uttryck, förutsätter kommunen att statsbidrag ger kommunen full täckning för kostnaderna; inom befintligt ekonomiskt utrymme har inte kommunen möjlighet att avsätta ytterligare riktade insatser av detta slag.

Lidingö kommun motsätter sig att samhället tar på sig sådana ytterligare åtaganden som den föreslagna utvidgningen innebär; en sådan utvidgning skulle innebära ökade kostnader för kommunerna inom förskola, skola och äldreomsorg eftersom kommunerna skulle bli tvungna att erbjuda verksamhet inom dessa områden helt eller delvis på finska; kommunen anser att den språkbytesprocess som pågår för finska språket är naturlig och bör fortgå; om förslaget genomförs bör den tänkta finska skolan få ett regionalt rekryteringsområde för att minska ovan angivna nackdelar; skolan skulle då finansieras med en skolpeng liksom övrig skolverksamhet.

Nacka kommun skriver att kommunen redan i dag löser efterfrågan på äldreomsorg, förskola och modersmålsundervisning i praktiken utan lagstiftning; att genom lagstiftning genomföra de förslag som utredningen föreslår anses inte nödvändigt och framför allt inte lämpligt eftersom lagstiftningen inte tar hänsyn till de lokala förutsättningarna och efterfrågan i respektive kommun, det är viktigt att i samband med en eventuell lagstiftning ge kommunerna rätt att samarbeta med varandra och möjlighet att erbjuda förskola och äldreomsorg utanför

kommunernas geografiska gränser; även i lagstiftningen gällande kravet att tillhandahålla modersmålsundervisning måste hänsyn tas till tillgången på modersmåls lärare i minoritetsspråken.

Oxelösunds kommun avvisar tanken på att utöka det s.k. förvaltningsområdet; om det beslutas att genomföras anser kommunen att ett riktat fullt kostnadstäckande statsbidrag bör garanteras under åtminstone tio år; att helt eller delvis införa rätten till finska i förskolor eller äldreboenden förefaller för kommunen som en alltför kraftfull insats utifrån minoritetsspråkens syfte; kommunen ser snarare ett behov för andra språkgrupper; i takt med att samhället får fler nya invånare från andra länder finns behov för nya invånare av sådana rättigheter som föreslås för just den finska språkgruppen.

Salems kommun avstyrker förslaget avseende rätten till modersmålsundervisning i minoritetsspråk med motiveringen att den föreslagna förändringen medför ökade kostnader för kommunerna och kan innebära risk för att språkutvecklingen i svenska hämmas; nuvarande krav skall fortsättningsvis gälla.

Sigtuna kommun skriver att under förutsättning av att kompensation ges för tillkommande kostnader har kommunen inga invändningar mot ett utvidgat förvaltningsområde; kommunen bedömer att service på finska inom förskola och äldreomsorg i huvudsak ska kunna tillgodoses genom befintlig personal. Vidare skriver kommunen att det kan finnas ett eller flera språk som är lika stora eller större än de fem som erhållit minoritetsspråksstatus.

Sollentuna kommun skriver att betänkandet inte beaktar den valfrihet för medborgarna som har utvecklats i flera kommuner och som innebär ett eget val av utförare av förskoleverksamhet och äldreomsorg, oavsett om den drivs i kommunal eller enskild regi; en stor del av förskoleverksamheten i kommunen drivs i enskild regi, men omfattas inte av lagförslaget; därför kommer uppdraget att vila på den kommunala förskoleverksamheten; då därmed utbudet av förskoleverksamhet minskar för finsktalande, anser kommunen att förslaget begränsar den enskilde kommunmedborgarens valfrihet; kommunen vill också påtala risken att skyddet för minoritetsspråken upplevs som kontraproduktivt i förhållande till behovet av språkresurser för andra grupper; en förutsättning för genomförandet av förslaget är att staten kompenserar kommunen fullt ut för de kostnader som uppstår både på lång och kort sikt.

Solna kommun tillstyrker förslaget under förutsättning att staten till fullo kompenserar kommunen för ökade kostnader; kommunen anser att det i lagen bör finnas en undre gräns för hur många sverigefinnar som ska bo i en kommun för att kommunerna skall ingå i förvaltningsområdet; kommunen anser vidare att det är viktigt att länsstyrelsen bekostar och

får i uppdrag att i samverkan med kommunerna utforma information och liknade verksamhet.

Sundbybergs kommun är positiv till förslaget, men menar att betänkandet inte på ett tydligt sätt beskriver sambandet mellan förslaget till ny nationell lagstiftning, förslaget att utvidga det nuvarande förvaltningsområdet och skrivningar i betänkandet om att det på sikt finns anledning att koppla rättigheterna till individen i stället för ett geografiskt område; kommunen vill betona att det är av yttersta vikt att kommunen får sina merkostnader täckta.

Surahammars kommun anser att det är möjligt att uppfylla den föreslagna lagstiftningen under förutsättning att varje kommun får stor frihet att utforma verksamheten, kommunen får tid att planera och ställa om verksamheten och att kommunen kompenseras fullt ut för de extrakostnader som uppstår genom reformen; kommunen anser vidare att det bör finnas bättre sätt att välja ut vilka kommuner som skall omfattas av lagstiftningen än att välja ut de kommuner som råkar finnas inom de fyra länen oavsett om den enskilde kommunen har en stor eller liten andel sverigefinnar.

Södertälje kommun tillstyrker förslaget om en utvidgning och ett förstärkt minoritetsskydd, men vill understryka vikten av att de kommuner som blir berörda ges ekonomisk kompensation genom en statlig resurstilldelning – inte bara under introduktionsperioden utan även därefter.

Tierps kommun anser att förslaget är bra; men att erbjuda elever från alla nationella minoriteter modersmålsundervisning även om antalet elever är färre än fem, kräver nya resurser från staten i enlighet med finansieringsprincipen.

Trosa kommun anser att kommunen redan i dag kan möta finsktalandes behov när det gäller kommunikation och vissa tjänster; om efterfrågan skulle öka p.g.a. förstärkt lagstiftning på området, skulle det främst innebära ökade kostnader för tolkhjälp/översättning inom vissa verksamhetsområden.

Tyresö kommun anser att förslagen kommer att innebära kostnadsökningar för kommunen.

Upplands Väsby kommun är positiv till att ingå i ett förvaltningsområde för finska språket; men de ekonomiska och praktiska effekterna av utökade skyldigheter för kommunen att anordna modersmålsundervisning behöver utredas.

Upplands-Bro kommun skriver att det finns goda möjligheter att tillfredsställa behovet av service och omvårdnad med hjälp av personal som behärskar finska inom äldreomsorgen; förslagen vad gäller förskola och modersmålsundervisning innebär merkostnader; men ett samarbete över kommungränserna kan vara tänkbar. Vidare skriver kommunen att enligt finansieringsförslaget så verkar det som om något statligt stöd inte

skall utgå till verksamheten efter den fyraåriga introduktionsfasen; kommunen är tveksam till om denna stödmodell är tillräcklig.

Uppsala kommun tillstyrker förslaget om en utvidgning av förvaltningsområdet för finska; kommunen anser att det i dagsläget är svårt att ange specifikt omfattningen av de merkostnader som kan förväntas uppstå, men genom en introduktionsperiod, där berörda kommuner kan samverka kring frågorna, kan ge bra möjligheter till en kostnadseffektiv hantering; det är dock viktigt att peka på nödvändigheten av att på nationell nivå utföra en utvärdering efter introduktionsperioden för att efter periodens slut kunna bedöma det fortsatta behovet av stöd och riktade insatser; men kommunen vill starkt framhålla att statliga beslut om nya åtaganden för kommunerna måste innebära en ekonomisk kompensation..

Värmdö kommun ställer sig tveksam till att skilja ut barn och unga i olika grupper, utan ser hellre att initiativ stöds som syftar till att öka andelen flerspråkig personal inom den kommunala omsorgen; kommunen anser att det är positivt med finskspråkig personal inom äldreomsorgen, dock bör alla olika grupper ges samma möjligheter till kommunikation på sitt första språk; kommunen anser att en förutsättning för en utvidgning av förvaltningsområdet för finska språket är att statens bidrag för insatser som stöttar individens rätt att använda minoritetsspråk vid myndighetskontakter verkligen täcker respektive kommuns kostnader. Vidare anser kommunen att idén om lagstiftning som kopplar minoritetsskyddet till individen och inte till geografin bör utredas vidare.

Älvkarleby kommun skriver att kommunen har en viss beredskap för att hantera ett utvidgat förvaltningsområde; men det kommer ändå att krävas en djupare kartläggning av minoriteternas behov och de kommunala förvaltningarnas resurser för att möta den efterfrågan som uppstår inom skolan, förskolan och äldreomsorgen; de kostnader som beräknats uppstå i samband med det utvidgade förvaltningsområdet bedömer kommunen som realistiska och noterar att kommunerna enligt förslaget kommer att få statsbidrag för de merkostnader som uppstår.

Österåkers kommun tillstyrker förslaget om en ny lag och ändringarna i grundskole- och gymnasieförordningarna; men kommunerna bör kompenseras för de eventuellt ökade kostnader som förslaget innebär.

Östhammars kommun har inget att erinra mot förslaget till ny lag och anser att förslaget om värnandet av de nationella minoriteterna är bra; kommunen ställer sig också positiv till förslaget om att anordna undervisning i minoritetsspråket även om antalet elever är mindre än fem; men kommunen förutsätter och kräver att kommunen erhåller resurstillskott från staten i enlighet med finansieringsprincipen.

Pajala kommun stöder förslaget att utvidga förvaltningsområdet; men kommunen vill understryka att utvidgningen inte får ske på bekostnad av stödet till meänkieli; ansvaret för fördelningen vilar tungt på

statsmakterna, det vore mycket olyckligt om någon slags konkurrenssituation uppstod mellan de nationella minoriteterna. *Jokkmokks kommun* skriver att berörda kommuner inte själva kan bära de kostnader som utredningens förslag föranleder; kommunen vill därför särskilt poängtera att de insatser som utredningen föreslår skall finansieras med riktade statliga bidrag.

Organisationer

Sveriges Kommuner och Landsting skriver att förslaget om ett utvidgat förvaltningsområde tillstyrks och att förslaget kan göra en utgångspunkt för kommande överläggningar.

3.2 LANDSTINGEN

Utredarens bedömning

Landstingen har en viss beredskap för att hantera ett utvidgat förvaltningsområde. Viss finskspråkig personal finns och det finns möjlighet att anlita tolk vid behov.

Remissvaren

Landsting

Landstinget i Uppsala län instämmer i utredningens bedömning om den beredskap som i dag finns inom landstingen att klara de uppgifter som ett utvidgat förvaltningsområde innebär: då lagförslaget endast omfattar ärenden som gäller myndighetsutövning mot den enskilde är det landstingets bedömning att lagförslaget endast i ringa omfattning kommer att påverka landstingets verksamhet; landstinget vill dock betona att en förutsättning är att merkostnader som kan uppstå vid ett utökat behov av tolk och översättning kan täckas via det föreslagna statsbidraget; landstinget finner det också troligt att rätten att använda finska vid

myndighetsutövning mot enskilda kommer att kraven att öka på – och ambitionerna – att kunna använda finska även i andra sammanhang vilket på sikt kan medföra ökade kostnader.

Stockholms läns landsting skriver att relativt få av landstingets verksamheter består av myndighetsutövning; landstinget ser inga särskilda svårigheter med att genomföra utredningens förslag; den förstärkning av finska språkets ställning som förslaget innebär för finsktalande i Stockholmsområdet är välkommet ur landstingets perspektiv.

3.3 DOMSTOLARNAS OCH DOMSTOLSVERKETS BEREDSKAP

Utredarens bedömning

Förutsättningar finns för att domstolarna skall kunna hantera en utvidgning av förvaltningsområdet för finska språket, vilket på kort sikt i stor utsträckning kommer att behöva lösas genom anlitan av tolkar. På längre sikt kan mer finskspråkig personal rekryteras och då kan kontakter med allmänheten skötas utan tolkar i större utsträckning. Möjligheterna att inrätta en samordnad tolk/översättningssystem bör undersökas närmare.

Remissvaren

Myndigheter

Huddinge tingsrätt konstaterar att rätten att till domstol ge in handlingar och skriftlig bevisning på finska och rätten att få handlingar i målet översatta till finska med nödvändighet kommer att innebära att tingsrättens handläggning fördröjs, se 9 § i lagförslaget; naturligtvis kommer handläggningen med tiden att effektiviseras bland annat genom utarbetande av mallar på finska och genom information på finska på domstolarnas hemsidor, men tingsrätten gör ändå bedömningen att behovet av att anlita extern hjälp med översättning även på lång sikt kan bli betydande; tingsrätten har svårt att överblicka hur stor kostnadsökning ett genomförande av förslaget kommer att medföra.

Eskilstuna tingsrätt vill framhålla att det inte längre är vanligt förekommande att enskilda önskar service på finska vid tingsrätten; om behov uppkommer löses detta genom att tolk anlitas; om tingsrätten skulle åläggas att tillhandahålla service på finska språket inom Mälardalsregionen skulle det innebära viss kostnadsökning för domstolen.

Regeringsrätten uppger i ett yttrande till utredningen att en utvidgning av förvaltningsområdet sannolikt inte kommer att påverka domstolen.

Kammarrätten i Stockholm vill framhålla att utredningens ekonomiska överväganden är, milt uttryckt, lapidariska och att det är nödvändigt med grundliga sådana för att föra utredningens förslag framåt; det är i sammanhanget viktigt att stryka under att ett genomförande av betänkandet förutsätter full ekonomisk compensation till de redan i dag hårt arbetstungda förvaltningsdomstolarna.

Länsrätten i Stockholms län skriver att förslaget om en utvidgning kommer att påverka domstolen eftersom enskilda kommer att ha rätt att använda finska under ett måls handläggning hos domstolen; men det är svårt att bedöma den framtida efterfrågans storlek; hos länsrätten finns redan i dag inarbetade rutiner för anlitan av tolk och översättning av

handlingar; det merarbete som det nya förslaget medför är främst att även utgående handlingar kommer att översättas; detta kommer att medföra en viss marginell kostnadsökning; det kan också befaras att det kommer att bli en viss fördröjning i handläggningen av dessa mål om tolk eller översättning skall ingå i varje enskilt handläggningsmoment; länsrätten utgår från att domstolens eventuella behov av resursförstärkning med anledning av den nya ordningen beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Länsrätten i Uppsala län konstaterar att hur stor kostnadsökningen kommer att bli beror på efterfrågan; utredningens jämförelse med situationen i Norrbottenskommunerna och den kostnadsbedömning som görs utifrån denna förefaller tveksam och alltför optimistisk med hänsyn till att det bor ett mycket större antal enskilda minoritetsmedborgare i Stockholm/Mälardalen; tolk- och översättningskostnader kan enligt länsrättens mening öka kraftigt om rätten att använda finska i Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län skulle utnyttjas; domstolar och myndigheter måste kompenseras i budgeten för detta.

Domstolsverket skriver att enligt utredningen bör verket överväga om rekrytering av juridiskt skolad personal med kompetens i finska språket borde prioriteras i den aktuella regionen; med anledning av detta vill verket erinra om att ordinarie domare utnämns av regeringen efter förslag av Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet, vilken är en egen myndighet; om man med juridiskt skolad personal åsyftar annan personal än ordinarie domare kan nämnas att det är domstolarna själva som fattar beslut om anställning och inte Domstolsverket; notarier anställs dock av verket. Vidare skriver Domstolsverket att såsom verket har förstått föreslås det i betänkandet att domstolsväsendet, utöver vad som avsattes vid ikraftträdandet av den nuvarande minoritetslagstiftningen, kommer att tillföras en miljon kr; det är för tidigt att säga om dessa medel kommer att vara tillräckliga eftersom det beror på vilken efterfrågan det kommer att bli på möjligheten att använda minoritetsspråk; om avsikten inte är att tillföra domstolsväsendet ytterligare en miljon kr årligen, kan det starkt ifrågasättas om tidigare avsatta medel, är tillräckliga, då det i det utvidgade förvaltningsområdet bor många fler finskspråkiga personer än i nuvarande förvaltningsområde.

3.4 LÄNSSTYRELSESNAS BEREDSKAP

Utredarens bedömning

Förutsättningar för att länsstyrelserna skall kunna hantera en utvidgning av förvaltningsområdet för finska finns på kort och lång sikt.

Remissvaren

Myndigheter

Länsstyrelsen i Stockholms län är positiv till att bli nationell tillsynsmyndighet under förutsättning att erforderliga resurser tilldelas länsstyrelsen både för myndighetsfunktionen och för en inledande informationskampanj; den nationella tillsynsmyndigheten som får uppdraget att utöva tillsyn måste ges resurser motsvarande minst fyra nya tjänster och dessutom två miljoner kronor för att främja lokala och regionala insatser; det är vidare viktigt att betydande resurser läggs initialt på informationskampanjer som riktas både till allmänhet, personal och till den finskspråkiga befolkningen för att få ett bra utfall.

Länsstyrelsen i Uppsala län stödjer förslaget om att en länsstyrelse skall ges ett nationellt tillsynsansvar; detta är lämpligt med tanke på att det – på samma sätt som för kommunerna – inte kommer att vara en stor uppgift för respektive länsstyrelse; det krävs att man gör en noggrann analys av åtagandet enligt 6 och 7 §§ i lagförslaget för att de ekonomiska resurserna inte skall bli för knappa; vad gäller länsstyrelsens egna skyldigheter krävs en genomgång av de nya skyldigheterna inför ikraftträdandet; det synes mest lämpligt att den länsstyrelse som får ett nationellt ansvar samordnar uppgifter.

3.4 ÖVRIGA STATLIGA MYNDIGHETERS BEREDSKAP

Utredarens bedömning

Förutsättningar finns för att statliga myndigheter skall kunna hantera en utvidgning av förvaltningsområde för finska språket. Vissa myndigheter har redan i dag detta ansvar. Arbetet bör i möjligaste mån bygga vidare på tidigare gjorda lösningar.

Remissvaren

Myndigheter

Åklagarmyndigheten skriver att i samband med kontakt från en enskild i ett pågående ärende vid en åklagarkammare förutsätts nästan alltid att kommunikation kan äga rum med just den åklagare som är väl insatt i det aktuella ärendet; detta kräver därför regelmässigt att kontakten sker med den på ärendet inlottade åklagaren; normalt erfordras därvid tolk eller

annan översättningshjälp; sådana tolk- och översättningskostnader ryms inte inom nuvarande budget; en särskild rekryterad åklagare med erforderliga språkkunskaper, som ju inte kan förutsättas vara väl förtrogen med andra än de ärenden som har lottats specifikt på just honom/henne, innebär – mot bakgrund av vad som sagts ovan – ingen god lösning.

Rikspolisstyrelsen vill understryka vikten av att rättssäkerhetskraven beaktas i ärenden som rör myndighetsutövningsärenden mot enskilda, varför användandet av tolk- och översättartjänster med all sannolikhet kommer att öka; Rikspolisstyrelsen vill fästa uppmärksamheten på att Polisen måste få ersättning för de eventuella kostnader som den föreslagna ordningen med för Polismyndigheterna i de berörda länen. *Kriminalvårdsstyrelsen* skriver att förslaget innebär att mer finsktalande personal kommer att behöva anställas; på häkten och anstalter arbetar vårdarna i schemalagd arbetstid; vid planering av sådan tid skall olika faktorer för verksamhetens bästa tillgodoses; tillgången på finsktalande personal kommer att vara ytterligare en faktor att ta hänsyn till vid planeringen av personalens arbetstid; det kan bli fråga om högre kostnader för muntliga översättningar av beslut; sammanfattningsvis får styrelsen, som inte har några principiella invändningar mot förslaget; konstatera att de föreslagna ändringarna för kriminalvårdens del kan komma att innebära ökade kostnader för översättningar och åtminstone i ett inledningskede för personal.

Pliktverket skriver att i samband med mönstring kan det uppstå problem om den mönstrande inte behärskar det svenska språket fullt ut; Pliktverket har dock vidtagit olika åtgärder för att förebygga och minimera dessa problem; det finns informationstexter på olika språk; det teoretiska prov som genomförs delges de mönstrande såväl skriftligt som muntligen. Vidare har Pliktverket ingått avtal med ett konsultföretag om översättning av texter till och från de 15 vanligaste invandrarspråken, däribland finska; när det gäller de övriga nationella minoritetsspråken har Pliktverket emellertid inte vidtagit några särskilda åtgärder eftersom behovet hittills inte har funnits.

Försäkringskassan skriver att förslaget kräver ytterligare resurser för Försäkringskassan; Försäkringskassan som sedan den 1 januari 2005 är en enda statlig förvaltningsmyndighet har genom organisationsförändringen dock ökade möjligheter att klara de krav som den föreslagna lagen ställer på Försäkringskassan; med beaktande av att det hittills inte funnits någon större efterfrågan av service eller myndighetsutövande på finska språket kan det i detta sammanhang vara rimligt att hitta en gemensam lösning för de län och de myndigheter som kan komma att beröras.

Skatteverket ser i princip inga problem att uppfylla de krav som ett lagförslag medför, bortsett från att det kommer att innebära merarbete för personalen, vilket kostar pengar.

Vidare noterar Skatteverket med tillfredsställelse att den tidigare av verket föreslagna centrala tolk- och översättarservicen fallit i god jord hos utredaren (avsnitt 10.6.6); det är viktigt att det verkligen blir något av den funktionen; allt som kan göras centralt för att underlätta för berörda kommuner och myndigheter ska få genomslag.

Fortifikationsverket berörs endast marginellt av förslaget eftersom verksamheten inte alls innefattar myndighetsutövning; däremot kan i anslutning till verksamheten uppkomma frågor där myndighetsutövning blir aktuell, t.ex. när allmänna handlingar begärs tillgängliga eller utlämnade; några språkproblem har hittills inte uppstått och de ytterligare anspråk på beredskap att svara på finska som förslaget medför för verket torde utan större svårigheter kunna tillgodoses.

CSN skriver att förslaget sannolikt innebär att CSN:s kostnader för översättning och tolkning kommer att öka; ökningen förväntas dock inte bli alltför stor eftersom den undersökning som utredningen gjort pekar mot att de flesta som tycker att det är viktigt att det finns finskspråkig service på hemorten i dag tillhör en äldre åldersgrupp än flertalet av CSN:s kunder.

Statens kulturråd skriver att lagstiftningen skall tillämpas på regionala och lokala förvaltningsmyndigheter; Kulturrådet utgår från att avsikten med detta inte har varit att utesluta statliga nationella förvaltningsmyndigheter av Kulturrådets typ, där det inte finns några regionala och lokala myndighetskanslier; lagen bör förtydligas i detta avseende.

Lantmäteriverket skriver att Lantmäteriverket endast kan komma att beröras i egenskap av centralmyndighet inom lantmäteriverksamheten; i den rollen kommer framför allt lantmäterimyndigheterna i de aktuella regionerna att beröras; dessa myndigheter har att som lokala förvaltningsmyndigheter att bereda möjlighet för samisk- och finsktalande att få framföra sina ärenden på sitt eget språk. Vidare skriver Lantmäteriverket att utredningen har förbisett att verket har regeringens uppdrag att vara nationell ortsnamnsmyndighet och som sådan verka för ett ändamålsenligt och vårdat ortnamnsskick.

Vägverket skriver att förslaget innebär ökade kostnader för översättning och tolkning i enskilda ärenden, översättning av ytterligare information på webbplatsen, utarbetande av rutiner och information till all personal samt vidareutbildning och språkträning för personal som tar på sig att hantera ärenden på finska. Vidare skriver Vägverket att ett samarbete med andra myndigheter skulle underlätta och minska kostnaderna.

Luftfartsstyrelsen tillhandahåller redan i dag språklig service på finska i samband med myndighetsutövning samt vid service och

informationsverksamhet; för närvarande finns ingen större efterfrågan på att använda finska i kontakter med myndigheten; det är vidare svårt att överblicka vilka konsekvenser utredarens förslag får på myndighetens verksamhet i form av finskspråkig personal som krävs framöver.

Arbetsmarknadsstyrelsen förutsätter att berörda länsarbetsnämnder själva får besluta om vilka kontor inom sitt geografiska område som kan ha ett ansvar för att tillhandahålla service på finska; det åligger aktuella kontor att även ge service på finska till sökande vid andra kontor i länet som inte har ett sådant tilldelat ansvar.

4 FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER FÖR ATT STÄRKA IMPLEMENTERINGEN (Kap. 6)

4.1 En ny lagstiftning om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Utredarens förslag

En ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk bör införas. Lagen skall ersätta nuvarande lagar om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli. Samtliga nationella minoriteter och minoritetsspråk skall omnämnas i lagtext. Lagen skall vara tillämplig i hela landet. Allmänna bestämmelser med den nuvarande minoritetspolitikens målsättning skall införas i lagtext. Syftet med den nya lagen är att stärka de nationella minoriteternas ställning och att ge den svenska minoritetspolitiken ett bättre genomslag i hela landet. Medvetenheten om Sveriges åtaganden rörande nationella minoriteter skulle därmed också öka.

Remissvaren

Myndigheter

Riksdagens ombudsmän skriver att bestämmelsen om tillsyn i 16 § lagförslaget bör ses över vad avser den rent språkliga utformningen; den föreslagna lydelsen kan uppfattas så att Länsstyrelsen i Stockholms län inte skulle ha någon tillsyn över äldreomsorg som kommunerna inom länet svarar för (se 13 kap. 2 § socialtjänstlagen).

Högsta Domstolen skriver att den rätt enligt 8 § lagförslaget att använda angivna minoritetsspråk torde endast avse den ordinära processen; för att undvika eventuella missförstånd bör detta framgå tydligare; nu anges i författningskommentaren att rätten att tala minoritetsspråk inte omfattar den extraordinära processen (s. 363). Vidare skriver HD att en principiell fråga som bör regleras tydligare är den om rätten att använda

minoritetsspråk vid överklagande även avser material i underinstansen. Kan exempelvis klaganden be om muntlig översättning i hovrätten av tingsrättens dom eller annat som ingår i tingsrättens akt? Frågan har praktisk betydelse för överrätterna. *Kammarrätten i Stockholm* skriver att såvitt framgår av den föreslagna lagens 1 § skall lagens allmänna bestämmelser tillämpas också hos domstolar vars domkrets helt eller delvis omfattar respektive förvaltningsområde; Kammarrätten ifrågasätter lämpligheten att i en bestämmelse som exempelvis 4 § andra stycket, i vilken föreskrivs att de nationella minoriteterna på alla nivåer i samhället skall ges möjlighet till inflytande i frågor som berör dessa, skall vara tillämplig i domstol; Kammarrätten föreslår i stället att lagens tillämplighet beträffande domstolarna begränsas till de särskilda bestämmelser rörande förvaltningsområden i 5-11 § §.

Länsrätten i Stockholms län har koncentrat sig till en granskning av lagförslagen och utifrån de intressen som länsrätten har att bevaka så tillstyrks dessa förslag. *Länsrätten i Uppsala län* skriver att i 10 § i lagförslaget anges att ”den som vill använda samiska, finska eller meänkieli under ett måls eller ärendes handläggning i domstol enligt 10 §....”; här skall rätteligen en hänvisning ske till 8 §.

Domstolsverket skriver att i författningskommentaren till 8 § till lagförslaget sägs att rätten att tala minoritetsspråk inte omfattar de extraordinära rättsmedlen; nu föreslås att det i 1 § skall stå att lagen tillämpas hos en allmän domstol eller allmän förvaltningsdomstol (i stället för länsrätt eller tingsrätt som i nuvarande lag); det är tveksamt om detta påstående stämmer; som exempel kan nämnas att kammarrätter och hovrätter är allmänna förvaltningsdomstolar resp. allmänna förvaltningsdomstolar och omfattas av 1 § om de har en domkrets som helt eller delvis omfattar respektive förvaltningsområde. Vidare skriver Domstolsverket att det nyligen har beslutats om inrättande av en ny instans- och processordning i utlänningsärenden; vissa länsrätter, bl.a. Länsrätten i Stockholms län, kommer att vara migrationsdomstol och Kammarrätten i Stockholm att vara migrationsöverdomstol; det bör övervägas om den nya lagen skall vara, eller genom utformningen av 1 § kommer att vara, tillämplig vid dessa domstolar.

Rikspolisstyrelsen ser positivt på en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk som reglerar samtliga nationella minoriteter.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) välkomnar förslaget att samtliga nationella minoriteter samt minoritetspolitikens målsättning skall införas i lagtext; detta anser DO är ett led i att ytterligare synliggöra de nationella minoriteterna. Vidare föreslår DO att regeringen utreder om det finns behov av att lagstifta om huruvida rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter samt rätten till minoritetsspråkig förskola och äldreomsorg skall gälla även för

romanitalare; romani chib är det tredje största språket bland asylsökande i Sverige.

Försäkringskassan anser att förslaget att skapa en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk, som reglerar samtliga minoriteter ger en tydligare lagstiftning och bättre överblick.

Skatteverket ser i princip inga problem att uppfylla de krav som ett lagförslag medför, bortsett från att det kommer att innebära merarbete för personalen, vilket kostar pengar.

Skolverket tillstyrker de föreslagna ändringarna i grundskoleförordningen och gymnasieförordningen, som innebär att alla de fem minoritetsspråken skall behandlas lika och skall få samma särställning i modersmålsundervisningen.

Myndigheten för skolutveckling tillstyrker utredningens förslag som gäller regleringen i grundskole- och gymnasieförordningen att barn och unga som tillhör samtliga nationella minoriteterna, garanteras lika rätt till modersmålsundervisning.

CSN anser att det är viktigt för människor att kunna använda sig av sitt minoritetsspråk; att ytterligare förstärka lagen och utvidga dagens förvaltningsområde ses som positivt för den enskilde som på så sätt får möjlighet att inte bara bevara utan även utveckla sitt språk; *CSN* instämmer således i utredningens möjlighet att införa en ny lag rörande nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Uppsala universitet, Avdelningen för finsk-ugriska språk, skriver att utredningen är synnerligen väl genomtänkt och framlägger en rad goda förslag; ett par mindre anmärkningar kan emellertid göras till slut; i författningsförslagets 6 § räknar man med att nuvarande förhållande bibehålls, så att myndigheter är skyldiga att muntligen översätta beslut till ett minoritetsspråk; detta framstår inte som tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt.

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, anser att förslaget om att ersätta de nuvarande minoritetsspråkslagarna med en ny lag där *alla* minoriteter och minoritetsspråk nämns skulle ge ett bättre genomslag för den svenska minoritetspolitiken i hela landet.

Mälardalens Högskola anser att bestämmelserna rörande rätt till modersmålsundervisning för elever som tillhör nationella minoriteter skall ha samma lydelse för samtliga nationella minoriteter, dvs. kraven på att språket dels skall vara ett umgängesspråk, dels att tidigare kunskaper i språket inte krävs för de nationella minoriteterna.

Umeå universitet, Institutionen för finska, är positivt till förslaget att alla nationella minoriteter skall behandlas lika vad gäller rätten till modersmålsundervisning.

Umeå universitet, Enheten för samiska studier, stödjer förslaget om att införa en ny lag för nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Luleå tekniska högskola instämmer i förslagen gällande lagstiftning och övriga åtgärder för att stärka skyddet för de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken.

Sameskolstyrelsen anser att i grundskoleförordningen bör föreskrivas att samers barn skall i egenskap av urfolk ha rätt till undervisning i samiska utan att det skall behöva vara barnets modersmål.

Språk- och fornminnesinstitutet (SOFI) tillstyrker att lagen skall omfatta alla nationella minoriteter; men enligt SOFI är utbildning nödvändig för språkens fortsatta existens, varför det borde innefattas i lagförslaget; eftersom språklagarnas syfte är att bevara och befrämja användningen av minoritetsspråk, bör utbildning i minoritetsspråk garanteras på alla nivåer, från förskolan till högskolan. Utbildning av lärare i minoritetsspråken bör utökas så att efterfrågan kan bemötas; vidare bör det införas en bestämmelse i lagen att undervisning skall ges i och på modersmålet.

Svenska språknämnden är positiv till förslaget om en lag för nationella minoriteter och minoritetsspråk; i en stat med flera språk är språklagar ofta ett redskap för att förhindra att starkare språk alltför mycket tränger tillbaka språk med en relativt sett svagare ställning; språknämnden påpekar att det kunde övervägas om lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk kunde ingå i en allmän språklag; en sådan lag skulle inte bara ta upp minoritetsspråken utan också svenskans ställning som landets huvudspråk och rätten till modersmål för alla som bor i Sverige.

Sverigefinska språknämnden konstaterar med tillfredsställelse att betänkandet utgör ett mycket viktigt språkpolitiskt dokument inte bara för finskan utan också för alla minoritetsspråk i Sverige, då utredningen föreslår att de nuvarande minoritetsspråklagarna ersätts med en ny lag där landets alla minoriteter och minoritetsspråk nämns.

Sametinget har inget att erinra mot att det görs en samlad lagstiftning genom en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk, som reglerar samtliga nationella minoriteter och deras språk, samiska (nord, lule- och sydsamiska), finska, meänkieli, romani chib och jiddisch.

Lantmäteriverket vill uppmärksamma att Lantmäteriverket har regeringens uppdrag att vara nationell ortnamnsmyndighet och som sådan verka för ett ändamålsenligt och vårdat ortsnamnskick ; detta innebär i det aktuella fallet att Lantmäteriverket enligt minoritetsspråklagarna redovisar de territoriella minoritetsspråkens ortnamn med fastställd ortografi på de allmänna kartorna och databaser, samt det grundläggande ortnamnsregistret.

Luftfartsstyrelsen har inget att anföra mot förslaget att stärka minoritetsspråkens fortlevnad.

Jämställdhetsombudsmannen skriver att i utredningen lämnas förslag om att införa en ny lag som ger ytterligare stöd till minoriteternas rätt såväl språkligt som kulturellt; detta är hög tid, dels för att en

språkbrytarprocess har pågått under årtionden, dels att det funnits ett starkt assimileringstryck mot minoriteterna; för att hejda denna utveckling är det särskilt viktigt att fokusera på förskola och grundskola för att barn redan i tidig ålder får undervisning i sina respektive modersmål.

Barnombudsmannen är positiv till att en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk bör införas och att samtliga nationella minoriteter skall omnämnas i lagtexten; Barnombudsmannen ser med tillfredsställelse på att utredningen föreslår att barns behov på utbildningsområdet särskilt behöver uppmärksammas och regleras i den föreslagna lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Kommuner

Haninge kommun tillstyrker förslaget att införa en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk som reglerar samtliga nationella minoriteter.

Huddinge kommun stödjer förslaget om en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk, där samtliga nationella minoritetsspråk omnämns, och att lagen skall vara tillämplig i hela landet; det är viktigt att minoritetspolitiken får genomslag i hela landet.

Järfälla kommun skriver att mot bakgrund av den efterfrågan som finns av finskspråkig service i kommunen finner kommunen det tveksamt att lagstifta om rätt till finskspråkig förskola och äldreomsorg.

Pajala kommun anser att den nya lagen skulle ge ett bättre genomslag i hela landet och att medvetenheten om den skulle öka; kommunen anser att detta skulle förenkla byråkratin på ett önskvärt sätt och ge minoritetspolitiken en klarare och tydligare profil.

Övertorneå kommun ställer sig bakom utredningens förslag till införande av en ny samlad lag om minoriteter och minoritetsspråk; en sådan lag skulle tydliggöra statens och övriga myndigheters (främst kommunernas) ambitioner och ansvar inom minoritetspolitikens område, samt bidra till att i formell mening stärka minoriteternas och minoritetsspråkens ställning.

Jokkmokks kommun delar utredningens uppfattning att en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk införs i vilken Sveriges internationella åtaganden tydliggörs.

Kiruna kommun skriver att förslaget att skapa en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk som reglerar samtliga nationella minoriteter ger en tydligare lagstiftning och överblick.

Gällivare kommun delar utredningens uppfattning att en ny lag om nationella minoriteter införs.

4.2 Översyn av regeringsformen

Utredarens förslag

Utformningen av bestämmelsen i regeringsformen 1 kap. 2 § bör bli föremål för översyn med anledning av Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention.

Remissvaren

Myndigheter

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, skriver att förslaget om att förbättra grundlagsskyddet för de nationella minoriteterna är mycket bra.

Mälardalens högskola anser att de förändringar som föreslagits rörande bl.a. regeringsformen är väsentlig för genomförandet av en utvidgning av förvaltningsområdet för att säkerställa ett grundläggande skydd för de nationella minoritetsspråken och för att stödja finska språket som ett nationellt minoritetsspråk.

Umeå universitet, Enheten för samiska studier, anser att bestämmelser om Sveriges åtaganden enligt ramkonventionen för skydd för de nationella minoriteterna bör finnas med i grundlagen.

Sverigefinska språknämnden instämmer helt i utredningens bedömning (s. 163) att skyddet av nationella minoriteter och deras språk och kultur är av sådan betydelse för en rättsstat att frågan bör regleras i grundlagen och att utformningen av bestämmelsen i regeringsformen 1 kap. 2 § bör bli föremål för översyn med anledning av Sveriges åtaganden enligt ramkonventionen.

Kommuner

Hallstahammars kommun skriver att problem kan uppkomma med lagstiftningsmetoden om t.ex. resurstilldelningen inte håller jämna steg med de behov som rättighetslagstiftningen skapar, något som inte minst den kommunala sektorn tid efter annan har upplevt.

Haninge kommun tillstyrker att de nationella minoriteternas rättigheter regleras i grundlagen. *Sundbybergs kommun* anser att det är bra att även utformningen grundlagsbestämmelsen föreslås bli föremål för en översyn.

Pajala kommun har med sitt läge i Tornedalen med dess speciella historia särskild förståelse för detta förslag; minoritetsskyddet är en fråga av sådan dignitet att det bör skrivas in i grundlagen, såsom man har gjort i Norge och Finland.

Jokkmokks kommun delar utredningens uppfattning att skyddet av nationella minoriteter och deras språk och kultur bör regleras i grundlagen.

Gällivare kommun delar utredarens uppfattning att skyddet av nationella minoriteter och deras språk bör regleras i grundlagen.

4.3 Aktivare åtgärder krävs för att främja minoritetsspråken

Utredarens bedömning

Implementering av konventionsåtagandena förutsätter att staterna främjar minoritetsspråken genom aktiva åtgärder på nationell, regional och lokal nivå. Sådana åtgärder skall syfta till att medlemmar av minoriteterna får information om sina språkliga och övriga minoritetsrättigheter. Åtgärder med syfte att skapa en positiv attityd hos majoriteten när det gäller minoritetsspråken måste också vidtas. Detta gäller särskilt de tjänstemän som skall informera om och tillhandahålla rättigheterna.

Remissvaren

Myndigheter

Domstolsverket skriver att det inte är helt klart i vilken utsträckning som domstolarna har skyldighet att informera enskilda om rätten att använda minoritetsspråken; man kan tänka sig att det ges information, vid förfrågan, till alla som uppträder som part vid domstol i förvaltningsområdet för respektive minoritetsspråk eller att information ges t.ex. genom informationsmaterial på en webbplats i domstolens lokaler.

Migrationsverket har i de frågor som berörs i utredningen att följa SFS 1994:361, vad gäller information till asylsökande; informationen skall ges skriftligen och så långt möjligt på ett språk som de som skall ta emot informationen kan förväntas förstå.

CSN har kartlagt och upprättat en lista över personalens språkkunskaper; *CSN* har också låtit översätta ett antal informations- och faktablad till flera språk.

Luleå tekniska universitet anser att myndigheternas tillsynsansvar bör förstärkas och kombineras med ett utökat informationsansvar; förslaget utgår från risken att enskilda tjänstemäns attityder kan ha en avgörande betydelse huruvida lagar och förordningar efterlevs; utan skyldighet att informera om minoritetsgruppernas rättigheter ser universitetet en viss risk att deras demokratiska underläge vid myndighetskontakter kan göra lagstiftningen verkningslös.

Sverigefinska språknämnden anser att det bör ställas höga krav på fortbildning av anställda inom kommunala myndigheter om minoriteternas ställning och lagens innebörd; de anställda i kommunala myndigheter som redan behärskar finska, bör få vidareutbildning så att de bättre kan bemöta de krav som finsktalande på minoritetsspråk ställer. *Vägverket* framhåller att myndigheterna på sikt bör säkerställa att det finns språkkompetens i den funktion som först möter allmänheten; en möjlighet skulle kunna vara att ange kunskaper som en merit eller krav vid vissa rekryteringar till kundtjänsterna; *Vägverket* anser dock att det är svårt att ställa sådana krav framför andra krav som ställs på utbildning och kompetens.

4.4 Tydligare statligt ansvarstagande för implementeringen

Utredarens förslag

En länsstyrelse i landet bör ges nationellt ansvar för att säkerställa syftet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Myndigheten skall på eget initiativ eller efter anmälan vidta de åtgärder som behövs. Detta innefattar styrning, tillsyn, fördelning av ekonomiska medel, samordning och bevakning av minoritetsfrågorna. Enskilda skall kunna vända sig till myndigheten med klagomål om lagens efterlevnad. Det nationella ansvaret bör läggas på Länsstyrelsen i Stockholms län. Länsstyrelsen bör i sin tillsynsverksamhet särskilt bevaka kommuners sätt att informera enskilda om deras rätt att använda minoritetsspråk.

Remissvaren

Myndigheter

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) tillstyrker att det behövs ett samordnings- och tillsynsorgan för att säkerställa syftet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk; *DO* anser dock att man i uppdraget bör sära på frågor om å ena sidan styrning, tillsyn, fördelning av ekonomiska medel, samordning och allmän bevakning av minoritetsfrågorna och å andra sidan tillsynen av att lagstiftningen efterlevs; *DO* anser att tillsynsansvaret bör tilldelas en central fristående instans.

Skatteverket skriver att med tanke på regionalpolitiska aspekter kan lika gärna Västerås, Nyköping eller Uppsala få uppdraget som samordnare; men oavsett vilken länsstyrelse som blir samordnare så är det mycket viktigt att tillräckligt med resurser ges; en samordningsmyndighet med muskler kan ge bättre stöd åt övriga aktörer, dvs. kommuner, landsting och statliga myndigheter, vilket underlättar för dessa att arbeta operativt.

CSN delar utredningens uppfattning att en länsstyrelse bör ges ett nationellt tillsynsansvar för att säkerställa att syftet med lagen om minoritetsspråken uppnås; CSN instämmer vidare i att länsstyrelsens uppgift skulle bli att bevaka de minoritetspolitiska frågorna samt ha en stödjande funktion; önskvärt vore också om länsstyrelsen kunde ha en stödjande och en samordnande funktion för andra myndigheter och organisationer; på så sätt kan ett utbyte mellan myndigheter och organisationer möjliggöras.

Uppsala universitet, Avdelningen för finsk-ugriska språk, skriver att viktigast är utredningens förslag att göra en länsstyrelse till tillsynsmyndighet; förslaget att välja Länsstyrelsen i Stockholm är också bra, eftersom minoritetsspråken då uppmärksammas i landets centrum, inte endast i dess nordliga periferi.

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, anser att förslaget är ett steg i rätt riktning; hittills har ingen instans haft ett nationellt ansvar för allt detta, utan ansvaret har varit splittrat mellan en mängd instanser, och det har t.ex. varit svårt för enskilda att veta vart man skall vända sig med klagomål om man anser att efterlevnaden av minoritetspolitiken inte har varit tillfredsställande; att välja Länsstyrelsen i Stockholm skulle indikera att minoritetspolitiken skall gälla de nationella minoritetsspråken i hela landet, inte bara i de olika förvaltningsområdena.

Sameskolstyrelsen skriver att förslaget inte är bra då det gäller de samiska språken; för samiska språk bör det vara Sametinget som har tillsynsansvaret; Sametinget har enligt sametingslagen ansvar för de samiska språken och det bör kunna utvecklas att även omfatta ett tillsynsansvar.

Svenska språknämnden stöder förslaget att Länsstyrelsen i Stockholms län skall ges nationellt tillsynsansvar för minoritetsspråkslagstiftningen; uppdraget bör lösas i samråd med Språk- och folkminnesinstitutet.

Sverigefinska språknämnden anser att förslaget är en mycket tillfredsställande lösning; motiven för att välja Länsstyrelsen i Stockholms län är också övertygande; språknämnden anser det är angeläget att länsstyrelsen även kan medverka till att debatten om minoritetsfrågorna kommer att föras även i majoritetsmedier och inte endast i minoritetsmedier som i dag; för att denna tillsyn skall ske på ett för den finskspråkiga minoriteten tillfredsställande sätt, borde Sverigefinska språknämnden tilldelas en expertroll vad gäller språkkompetensen på finska i Sverige.

Sametinget anser att tillsynsansvaret för den samiska sfären bör ligga på sametinget.

Länsstyrelsen i Stockholms län är positiv till att bli en nationell tillsynsmyndighet; en förutsättning är att erforderliga resurser tilldelas

både för myndighetsfunktionen och för en inledande informationskampanj.

Länsstyrelsen i Uppsala län stödjer förslaget att en länsstyrelse skall ges ett nationellt tillsynsansvar; detta är lämpligt med tanke på att det inte – på samma sätt som för kommunerna – kommer att vara en stor uppgift för respektive länsstyrelse.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser att administrationen av vissa uppgifter bör kunna samordnas mellan berörda län; mot bakgrund av att det är Länsstyrelsen i Stockholms län som föreslås vara tillsynsmyndighet för ramkonventionens efterlevnad vore det lämpligt att initiativen för en sådan ”samförvaltning” på området också utgår från denna länsstyrelse.

Kommuner

Övertorneå kommun motsätter sig kraftfullt utredningens förslag att Länsstyrelsen i Stockholms län skall tilldelas uppdraget som sektorsmyndighet för det minoritetspolitiska området; utredarens olika argument för denna lokalisering är tveksam; mot denna bakgrund menar kommunen att en lokalisering av en sektorsmyndighet till Länsstyrelsen i Norrbottens län är att föredra; en sådan lokalisering skulle genom sin närhet till det samiska och tornedalsfinska området stärka dessa kulturers ställning, utan att det negativt påverkar övriga minoriteter; samtidigt har Länsstyrelsen i Norrbottens län lång erfarenhet av och kunskap om frågor kopplade till det minoritets- och minoritetsspråkspolitiska området i vid bemärkelse, en erfarenhet som i dag saknas hos Länsstyrelsen i Stockholms län; en lokalisering till Norrbotten skulle dessutom tillgodose sådana regionalpolitiska intressen som helt saknas i Stockholmsalternativet.

Solna kommun anser att det är viktigt att länsstyrelsen bekostar och får i uppdrag att i samverkan med kommunerna utforma information och liknande verksamhet

Sundbybergs kommun anser att det är ett bra förslag att Länsstyrelsen i Stockholms län får i uppdrag att följa förändringarna, bevaka de minoritetspolitiska frågorna och planera olika insatser i landet; länsstyrelsens ställning i förhållande till kommunerna måste dock vara tydlig när det gäller olika åtgärder vid tillsynsverksamheten. Vidare anser kommunen att en styrgrupp under länsstyrelsen med representanter från bland annat föreningar och kommuner kan vara ett effektivt sätt att förbereda för och verkställa införandet av ett utvidgat förvaltningsområde.

Uppsala kommun är tveksam till att en nationell uppgift åläggs en regional myndighet;

men om så sker är det nödvändigt att länsstyrelsens roll i sammanhanget blir tydlig och avgränsad och att ha ansvaret för såväl tillsyn som mer utvecklande och rådgivande funktioner därför måste vara åtskilda, t.ex. genom olika avdelningar inom länsstyrelsen eller på annat sätt. Vidare tillstyrker kommunen förslaget att en styrgrupp under den ansvariga myndigheten inrättas och att styrgruppen får i uppdrag att samordna genomförandet.

Värmdö kommun anser att det är positivt att ge ett nationellt tillsynsansvar till en länsstyrelse i landet.

Västerås kommun ställer sig tveksam till att en nationell uppgift åläggs en regional myndighet så som förslaget anger och skulle hellre se ett samverkansuppdrag som bygger på en ökad samverkan med berörda parter i regionen, vad gäller t.ex. kartläggning samt informations- och utbildningsinsatser; förslagsvis kan den föreslagna styrgruppen leda en sådan samverkan; men om förslaget genomförs bör länsstyrelsens roll göras tydlig och avgränsad.

Pajala kommun anser att ett samlat grepp på minoritetsskyddet är nödvändigt för att lagarna om minoritetsskydd skall ge avsedd effekt; men det finns många starka skäl mot att Länsstyrelsen i Stockholms län tilldelas tillsynsansvaret, dels strider det mot principen om decentralisering; dels finns ju Länsstyrelsen i Norrbottens län som har arbetat med dessa frågor och som har en erfarenhet att bygga på.

Jokkmokks kommun skriver att när det gäller det nationella tillsynsansvaret för att säkerställa syftet med lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk anser kommunen att Sametinget bör ges ett nationellt tillsynsansvar för implementeringen av det samiska språket och att Länsstyrelsen i Norrbottens län ges det nationella tillsynsansvaret för finska/meänkieli.

Kiruna kommun anser att tillsynsansvaret för de nationella minoritetsspråken skall ligga på Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Pajala kommun skriver att när det gäller det nationella tillsynsansvaret för att säkerställa syftet med den nya lagen anser kommunen att Sametinget bör ges ett nationellt ansvar för det samiska språket och att Länsstyrelsen i Norrbottens län bör ges det nationella tillsynsansvaret för finska/meänkieli.

4.5 Åtgärder för att öka kunskaperna om Sveriges konventionsåtaganden

Utredarens förslag

En treårig nationell informations- och utbildningsinsats bör genomföras för att synliggöra de nationella minoriteterna under ledning av länsstyrelsen med nationellt tillsynsansvar. Länsstyrelsen bör vidare ges i uppdrag att se över frågan om tillgängligt material rörande minoritetskonventioner, nationell lagstiftning och nationella minoriteter.

Översättning av material bör göras i större utsträckning till svenska och de nationella minoritetsspråken. Informationsmaterial rörande minoritetsfrågorna och språkfrågorna bör tas fram. Materialet skall användas för att öka kunskaperna hos beslutsfattare, tjänstemän, allmänheten och även de nationella minoriteterna.

Remissvaren

Myndigheter

Handikappombudsmannen förutsätter att det som föreslås i betänkandet, t.ex. vad gäller informationssatsningen, utformas på ett sådant sätt att människor med funktionshinder kan ta del av materialet.

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, skriver att det har konstaterats i många sammanhang att kunskaperna om minoriteterna och minoritetspolitiken i kommunerna och landstingen är nästan obefintliga på många håll; många tjänstemän har fortfarande svårt att skilja mellan integrations- och minoritetspolitik; i informationssatsningen bör ingå att pedagogiskt förklara för de berörda *varför* Sverige har förbundit sig att stödja minoriteterna och minoritetsspråken. Vidare menar universitetet att det kan finnas en stor potential av tvåspråkiga personer som inte tidigare har sökt till olika yrken eftersom deras tvåspråkighet inte har betraktats som en merit; genom att tydliggöra behovet av språkkunnig personal kan man locka fram oanade resurser; detta att ett språk får ett ökat marknadsvärde är också en viktig del i revitaliseringen; språkets status höjs i samhället och det blir lättare att motivera unga att hålla kvar språket om de vet att språkkunskaperna räknas på arbetsmarknaden.

Mälardalens högskola anser att en intensiv informationskampanj är nödvändig bland beslutsfattare, allmänheten och de nationella minoriteterna själva; en sådan kampanj skall dock inte begränsas till en projektperiod, utan utgöra ett bestående inslag; en del av denna information skall klargöra skillnaden mellan en integrationspolitik och en minoritetspolitik. Vidare bör kunskaper i finska och övriga minoritetsspråk ges ett reellt meritvärde som syns i lönekuvertet; detta kan bl.a. ske genom att ett system av utvärdering av reell kompetens i finska skapas, där regionens högskoleinstitutioner får i uppdrag att systematisera detta, vilket kan ske genom ett samarbete mellan Mälardalens högskola och Stockholms universitet.

Umeå universitet, Enheten för samiska studier, stöder förslaget om en utökad information om lagstiftningen om nationella minoriteter.

Språk- och fornminnesinstitutet anser att det är nödvändigt att bl.a. efterlevnaden av lagen garanteras genom en tillsynsmyndighet med informationsansvar.

Sverigefinska språknämnden instämmer i förslaget att en speciell informations- och utbildningsinsats bör genomföras; det är viktigt att informationsmaterial om minoritetsfrågorna och språkfrågorna tas fram för att framkalla en positiv attityd hos majoritetsbefolkningen; informationsmaterial bör i mycket högre grad än i dag finnas även på minoritetsspråken.

Länsstyrelsen i Stockholms län skriver att den nationella myndighet som får uppdraget att utöva tillsyn måste ges resurser motsvarande minst fyra nya tjänster och dessutom två miljoner kronor för att främja lokala och regionala insatser; det är vidare viktigt att betydande resurser läggs initialt på informationskampanjer som riktas både till allmänhet, personal och till den finskspråkiga befolkningen för att få ett bra utfall.

Kommuner

Älvkarleby kommun anser att de förslag till åtgärder för att underlätta en utvidgning av förvaltningsområdet är bra; förslaget till en samordning av arbetet inom olika områden är särskilt viktig för mindre kommuner som Älvkarleby.

Pajala kommun anser att det är oerhört viktigt att de nationella minoriteterna får komma ut med sin egen kultur i majoritetsmedia; majoritetssamhällets syn på och engagemang för minoriteterna är en faktor som avgör hur implementeringen av minoritetslagarna lyckas.

Jokkmokks kommun delar utredningens uppfattning att en treårig informations- och utbildningsinsats genomförs för att synliggöra de nationella minoriteterna; men Sametinget skall ges ansvaret för satsningen vad gäller det samiska språket.

4.6 Minoriteternas demokratiska underläge

Utredarens förslag

Det bristande ekonomiska stödet till organisationer som företräder de nationella minoriteterna begränsar minoriteternas reella möjligheter till inflytande. Nationella minoriteter måste ges tillgång till demokratiska fora så att även deras synpunkter kan beaktas.

Nationella minoriteters möjligheter till inflytande bör lagregleras.

Nationella minoriteter skall ges inflytande på nationell, regional och lokal nivå. Samrådsorgan för minoritetsfrågor bör därför inrättas på olika nivåer där de nationella minoriteterna finns företrädda.

Remissvaren

Myndigheter

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, skriver att det är mycket viktigt att de nationella minoriteterna ges möjligheter till inflytande på alla nivåer i samhället i frågor som berör dem, så långt som möjligt; såsom Europarådets kommitté har noterat är de nationella minoriteterna t.ex. inte formellt delaktiga vid utdelningen av medel till sin kulturella verksamhet; här måste minoriteterna få mer inflytande och det borde utvecklas en systematisk praxis för detta.

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, skriver att eftersom minoritetspolitiken kräver aktiva insatser inte bara av myndigheter utan också av minoriteterna själva är det viktigt att de sistnämndas möjligheter att samverka förbättras; enligt utredningen är det ekonomiska stödet till minoritetsorganisationerna så bristfälligt att det begränsar deras reella möjligheter till inflytande; universitetet instämmer i bedömningen att bristen på resurser är sådan att den på alla nivåer kan hindra ett bra samarbete.

Sverigefinska språknämnden anser att ökade kunskaper skulle förbättra de finskspråkigas möjligheter till inflytande; olika former av samråd är bra, och med ökade kunskaper om Sveriges åtaganden ökar även viljan att på olika sätt delta i arbetet kring minoriteter och minoritetsspråk.

Kommuner

Sundbybergs kommun anser att det är angeläget att föra en diskussion med minoritetsorganisationerna kring ökat ett inflytande för nationella minoriteter och hur det kan formaliseras.

Jokkmokks kommun anser att nationella minoriteters möjligheter till delaktighet och inflytande bör lagregleras.

Kiruna kommun välkomnar förslaget att de nationella minoriteterna skall ges tillgång till demokratiska fora så att även deras synpunkter kan beaktas.

Organisationer

Gaaltije tillstyrker utredningens förslag vad gäller de övriga minoriteternas inflytande, men är tveksam till om förslaget gagnar samiska intressen; Gaaltije ställer sig frågande till om dialog är ett reellt verktyg för inflytande.

4.7 Det ekonomiska stödet till nationella minoriteter bör ses över

Utredarens förslag

För att de nationella minoriteterna skall ges ett sådant inflytande som minoritetskonventionerna förutsätter, måste de ges ett tillräckligt ekonomiskt stöd för att kunna driva olika frågor.

Storleken på nuvarande ekonomiska stöd till organisationer som företräder nationella minoriteter måste höjas.

Remissvaren

Myndigheter

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, skriver att utredaren inte föreslår ökade medel till bevarandet och utvecklandet av den kulturella verksamheten; nuvarande anslag på sju miljoner kronor för fem minoriteters kulturella verksamhet och en miljon kronor för litteratur- och tidskriftsverksamhet är att betrakta som för litet i sammanhanget; detta är viktigt inte minst därför att åtgärder bör vidtas för att koordinera den kulturella verksamheten för sverigefinnar, som är bosatta i ett mycket stort geografiskt område.

Mälardalens högskola vill betona att den nuvarande budgeten för genomförandet av den nationella minoritetspolitiken är kraftigt underdimensionerad och att budgeten bör höjas ytterligare, utöver utredningens förslag, för att göra den svenska minoritetspolitiken trovärdig.

Sverigefinska språknämnden anser att de sverigefinska organisationernas möjligheter att bevaka och tillvarata sverigefinnarnas intressen är mycket begränsade i dag då dessa nästan helt saknar ekonomiska resurser för sitt arbete; det minoritetspolitiska arbetet utförs huvudsakligen på ideell basis, vilket försvårar ett effektivt agerande; utredningens förslag om större resurser är därför av stor vikt.

Kommuner

Jokkmokks kommun anser att det ekonomiska stödet till organisationer som företräder de nationella minoriteterna bör höjas.

5 ÖVRIGA FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER FÖR ATT STÄRKA MINORITETSSPRÅKENS FORTLEVNAD (Kap. 7)

5.1 Rätten till undervisning i minoritetsspråk skall garanteras

Utredarens förslag

Bestämmelser rörande rätt till modersmålsundervisning för elever som tillhör nationella minoriteter skall ha samma innebörd för samtliga nationella minoriteter.

Krav på dels umgängesspråk, dels tidigare kunskaper i språket, skall inte ställas för de nationella minoriteterna. Även för de finska och judiska eleverna skall det räcka att det finns en elev som vill ha undervisning i minoritetsspråket.

Remissvaren

Myndigheter

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) skriver att begreppet *lämplig lärare* är otydligt i förslagen till grundskoleförordningen och gymnasieförordningen; DO föreslår att kommunerna bör vara skyldiga att anordna modersmålsundervisning i minoritetsspråk även om det inte finns behöriga lärare; förslaget bör också kombineras med ett uppdrag till berörda myndigheter att anordna utbildning av modersmålslärare i minoritetsspråken samt utveckling av stöd till de lärare som i dag arbetar med modersmålsundervisning, till exempel genom Internetbaserat undervisningsmaterial.

Skolverket tillstyrker de föreslagna ändringarna i grundskoleförordningen och gymnasieförordningen som innebär att de fem minoritetsspråken behandlas lika och får samma särställning i modersmålsundervisningen; Skolverket vill peka på att om uttrycket judiska elever används i bestämmelserna kan det innebära en oklarhet om de föreslagna bestämmelserna endast rör modersmålsundervisning för judiska elever på det nationella minoritetsspråket, dvs. jiddisch, eller om det omfattar även hebreiska.

Myndigheten för skolutveckling tillstyrker utredningens förslag som gäller regleringen i grundskole- och gymnasieförordningarna för att barn och unga som tillhör de nationella minoriteterna skall garanteras rätt till modersmålsundervisning; myndigheten föreslår vidare att det tas fram material för att stödja sådan undervisning; ett motsvarande material som har utarbetats om samer, bör även tas fram om sverigefinnar och övriga minoriteter.

Uppsala universitet, Avdelningen för finsk-ugriska språk, skriver att det är välkommet att finska och jiddisch i det nya förslaget får samma rättigheter som övriga inhemska språk; utredningen lägger alltså huvudvikten vid skolans undervisning i de inhemska minoritetsspråken, vilket naturligtvis är bra med tanke på dessa språks fortbestånd i Sverige; här finns emellertid anledning att lägga än större vikt vid den postgymnasiala undervisningen i de inhemska minoritetsspråken; utan utbildade, kvalificerade lärare uteblir undervisningen i dessa språk; även i fråga om den högre utbildningen gäller problemet att åtagandena görs centralt men implementeras lokalt.

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, skriver att det är viktigt att alla minoriteter likställs i grundskole- och gymnasieförordningarna när det gäller rätten till modersmålsundervisning; men nya effektiva skolformer behöver skapas som kan bidra till en revitalisering av minoritetsspråken, kunskap om välfungerande undervisningsmodeller finns att tillgå; bestämmelsen i grundskoleförordningen att en kommun är inte skyldig att anordna modersmålsundervisning, om lämplig lärare inte finns att tillgå bör upphävas och lärare bör utbildas så att behovet täcks när det gäller minoritetsspråken; det är en förpliktelse som Sverige påtagit sig; bestämmelsen i grundskoleförordningen att under den sammanlagda tid som tvåspråkig undervisning anordnas får högst hälften av undervisningen anordnas på umgängesspråket, är en oväntad och olycklig begränsning i sammanhanget där tvåspråkigheten fortfarande är det utbildningspolitiska målet för alla barn med annat hemspråk än svenska. Bestämmelsen i grundskoleförordningen att andelen svenska skall öka med utbildningstiden bör tas bort eftersom den kan hindra skolor från att tillämpa s.k. starka undervisningsmodeller som bäst främjar tvåspråkighet

Mälardalens högskola anser att en genomgripande förändring bör ske av arbetet med förskola, grundskola och gymnasium för undervisning *på* och *i* finska, för att garantera möjligheter för barn och föräldrar att utveckla finskan parallellt med svenskan, både för barn som har språket som ett dagligt umgängesspråk och för barn som inte behärskar finskan produktivt/aktivt längre; framför allt bör avancerade tvåspråkiga skolalternativ byggas upp för att komplettera den högst haltande modersmålsundervisningen; resurser bör också ges till de undervisande och forskande institutioner som bidrar till den specifika språkliga fortbildningen av sådan personal. Vidare bör skapas en regional lärarutbildning i Mälardalsområdet som svarar mot behov som uppstår inom kort för att fylla de luckor som uppstår vid den generationsväxling som pågår bland lärare i/på finska.

Umeå universitet, Institutionen för finska, vill understryka det angelägna i förslaget att avlägsna den diskriminerande skillnad bör elimineras, som

föreligger mellan kravet på minst fem sverigefinska och judiska barn mot endast ett barn i andra nationella minoriteter innan man är garanterad modersmålsundervisning i skolan; om förslaget går igenom innebär det att alla nationella minoriteter behandlas lika vad gäller rätten till modersmålsundervisning, något som bör ha varit en självklarhet från början. Vidare är det positivt att utredaren föreslår att kravet på förkunskaper tas bort för deltagande i skolans modersmålsundervisning; men för att läroplanernas intentioner skall kunna genomföras krävs antingen en lärarkår som själv kan undervisa om detta eller att skolan själv aktivt tar kontakt med utomstående kompetens, som bjuds in till skolan; det har visat sig vara mycket svårt att få lärarutbildningen att ta in något obligatoriskt moment om de nationella minoriteterna i lärarkandidaternas utbildning; både lärarutbildningarna i landet och den aktiva lärarkåren behöver obligatorisk utbildning om landets nationella minoriteter om läroplanens vackra ord skall bli verklighet.

Luleå tekniska högskola anser att rekrytering av lärarstudenter med minoritetsbakgrund bör vara ett prioriterat område; det är universitetets erfarenhet att blivande tvåspråkiga lärare, uttrycker entusiasm för minoritetsspråk, men samtidigt en oro för möjligheter att få arbete efter avslutade studier; denna bild hos studenterna förstärks av att kurserna i minoritetsspråk har svårt att hävda sig i dagens högskolevärld, då både status och ekonomi verkar mot inrättande och genomförande av kurser; universitetet föreslår att erforderliga medel tillskjuts för uppbyggnad av ett speciellt rekryterings- och utbildningsprojekt där landets lärosäten gemensamt arbetar i syfte att utveckla minoritetsspråksutbildning.

Sameskolstyrelsen anser att samers barn i egenskap av urfolk skall ha rätt till undervisning i samiska utan att samiska skall behöva vara barnets modersmål, vilket skall framgå av grundskoleförordningen; motsvarande skall gälla för undervisningen i gymnasiet för samiska ungdomar.

Svenska språknämnden instämmer i förslaget att rätten till modersmålsundervisning i minoritetsspråken skall ha samma lydelse för samtliga minoritetsspråk; utredarens förslag stärker i första hand möjligheterna till undervisning i modersmålet; på sikt bör också övervägas att stärka möjligheterna för skolundervisning som åtminstone delvis bedrivs på minoritetsspråket. Vidare bör författningsförslaget ändras så att det tydligt framgår att den starkare rätten till modersmålsundervisning – även om modersmålet inte utgör dagligt umgängesspråk och även om eleven saknar grundläggande kunskaper i det – gäller just minoritetsspråk.

Sverigefinska språknämnden anser att modersmålsundervisningen på finska har minskat i en mycket oroväckande utsträckning under de senaste åren; ett språk kan inte hållas levande om eleverna får en timmes undervisning i veckan och om den undervisningen ges i alltför heterogena grupper och i övrigt ogynnsamma förhållanden; utredningen

avstår dock från att ge konkreta förslag för att förbättra situationen; detta anser Sverigefinska språknämnden mycket beklagligt; en ny modell för modersmålsundervisningen måste införas för att förbättra de sverigefinska barnens möjligheter att få undervisning både *i* och *på* finska; utan denna typ av undervisning kan språket inte hållas levande och utvecklas i framtiden.

Sametinget stöder förslaget om att bestämmelser rörande rätten till modersmålsundervisning ändras så att en samisk elev inte heller behöver ha grundläggande kunskaper i språket.

Jämställdhetsombudsmannen stöder utredningens förslag sett ur barnens perspektiv; om den negativa trenden i språkbytesprocessen skall hejdas så är det särskilt viktigt att utbildning i modersmålet intensifieras för barn i förskola och grundskola.

Barnombudsmannen är mycket positiv till att bestämmelserna rörande rätt till modersmålsundervisning för elever som tillhör nationella minoriteter skall ha samma lydelse för samtliga nationella minoriteter; det är också positivt att krav på dels umgängesspråk, dels tidigare kunskaper i språket, inte skall ställas för de nationella minoriteterna; det är också positivt att utredningen föreslår att det även för finska och judiska elever ska räcka att det finns en elev i kommunen som önskar undervisning i minoritetsspråket för att önskan skall tillgodoses.

Kommuner

Haninge kommun tillstyrker förslaget att bestämmelser rörande rätten till modersmålsundervisning ändras så att samtliga nationella minoriteter har samma rättigheter; även för finska och judiska elever skall det räcka att det finns en elev i kommunen som önskar undervisning i minoritetsspråket.

Huddinge kommun skriver att en förstärkt rätt för de nationella minoriteterna till modersmålsundervisning är en bra grund för minoritetsspråkens fortlevnad.

Järfälla kommun anser att nuvarande bestämmelser om modersmålsundervisning är väl avvägda och bör bibehållas.

Jokkmokks kommun delar i allt väsentligt utredningens förslag när det gäller rätten att få modersmålsundervisning.

5.2 Barns rätt till minoritetsspråk bör regleras särskilt

Utredarens förslag

Barns behov på utbildningsområdet behöver särskilt uppmärksammas och regleras i den föreslagna lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Remissvaren

Myndigheter

Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning, skriver att i utredningen betonas vikten av att barnen blir tvåspråkiga och att de även får undervisning *på* sitt minoritetsspråk; detta är förutsättningen för att barnen skall lära sig språket så bra att de i sin tur kan föra det vidare till sina egna barn; i revitaliseringsforskningen betonas att undervisning *i* ett språk inte är tillräckligt utan det måste också finnas möjligheter till att få undervisning helt eller delvis *på* sitt minoritetsspråk.

Luleå tekniska universitet anser att grunden för en gynnsam minoritetspolitik är barnens rätt till minoritetsspråk; för att nå god kvalitet och stabilitet anser universitetet att det behövs ökade satsningar på skolutveckling och forskning; Myndigheten för skolutveckling bör vidare ges uppdraget att ansvara för utökade insatser av bevarandeprogram av minoritetsspråk inklusive kvalitetsgranskning.

Barnombudsmannen ser med tillfredsställelse på att utredningen föreslår att barns behov på utbildningsområdet särskilt behöver uppmärksammas och regleras i den föreslagna lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.; BO välkomnar förslaget om att alla barn skall få kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken; detta för att barnets utbildning skall syfta till att förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv och medverka till ett fritt samhälle genomsyrat av förståelse och tolerans mellan likheter och olikheter.

Kommuner

Pajala kommun anser att förslaget är ett uttryck för en sann vilja att värna om de nationella minoriteterna; i det hotade läge som deras språk befinner sig i kan man inte försumma att fånga upp varje enstaka elev som visar intresse för sitt nationella minoritetsspråk. *Jokkmokks kommun* delar i allt väsentligt utredningens förslag när det gäller att barns behov av utbildning bör regleras i lagen om nationella minoriteter.

5.3 Skolverkets tillsyn bör skärpas

Utredarens förslag

Skolverket bör ges i uppdrag att genomföra riktad och regelbundet återkommande tillsynsverksamhet rörande de nationella minoriteternas möjligheter att få undervisning i minoritetsspråken (modersmålsundervisning) samt att i sin tillsyn följa upp att

bestämmelserna i läroplanerna rörande nationella minoriteter förverkligas.

Remissvaren

Myndigheter

Skolverket ställer sig i nuvarande läge tveksamt till förslaget att Skolverkets tillsyn bör skärpas; Skolverket granskar redan nu i sin tillsyn om behovet av modersmålsundervisning m.m. tillgodoses i önskad utsträckning; Skolverket är särskilt tveksamt till förslaget att tillsynen skall omfatta bl.a. hur kommunerna aktivt undersöker hur många elever i kommunen som önskar undervisning i minoritetsspråk; det skulle kunna innebära att kommunerna aktivt skall registrera de elever i kommunen som kan tänkas önska modersmålsundervisning i exempelvis jiddisch. *Uppsala universitet, Centrum för multietnisk forskning*, skriver att Skolverkets uppföljning bör omfatta även undervisning på minoritetsspråken och inte bara undervisning i dessa språk.

Luleå tekniska universitet anser att Skolverkets tillsyn bör skärpas. *Svenska språknämnden* vill understryka att det är viktigt att läroplanerna för grundskola och gymnasieskola följs så att alla elever får undervisning om minoriteterna och deras språk; Skolverket bör förbättra sin tillsyn på detta område.

Sametinget anser att Skolverkets tillsyn rörande nationella minoriteters möjligheter till undervisning bör skärpas; här bör noteras att utformningen av modersmålsundervisningen inte uppfyller kraven i berörda konventioner.

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget att Skolverkets tillsyn bör skärpas genom att verket ges i uppdrag att genomföra en riktad och regelbundet återkommande tillsynsverksamhet rörande de nationella minoriteternas möjligheter att få undervisning i minoritetsspråken (modersmålsundervisning); det är Barnombudsmannens uppfattning att en väl fungerande tillsyn stärker den enskilde medborgarens möjligheter att göra sin röst hörd och att kräva ut sina rättigheter.

6 KONSEKVENSER AV FÖRSLAGEN (kap. 13)

6.1 Riktade statsbidrag

Utredarens förslag

Riktade statsbidrag bör under en fyraårig introduktionsfas utgå till kommuner och landsting för de merkostnaderna som förväntas tillkomma med anledning av förslagen. En bedömning av de förväntade

kostnaderna under introduktionsfasen får bl.a. göras på grundval av de merkostnader som nuvarande förvaltningsområde föranlett. En utvärdering av genomförandet och bedömning av det fortsatta behovet av insatser därefter, skall ske senast fem år efter ikraftträdandet av föreslagen lagstiftning. Behovet av ytterligare reforminsatser får bedömas på grundval av den kommande utvärderingen.

Remissvaren

Myndigheter

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att utredningens förslag om riktade bidrag under en fyraårig introduktionsfas till kommuner och landsting för merkostnader som förväntas uppstå är bra.

Landsting

Landstinget i Uppsala län skriver att det förutsätts att de merkostnader som kan uppstå kan täckas via det föreslagna statsbidraget.

Kommuner

Arboga kommun skriver att omfattningen av en kostnadsökning är svår att uppskatta; omställningen är inte enkel och den kommer att ta tid. *Botkyrka kommun* skriver att en förutsättning för att den nationella minoritetspolitiken skall lyckas är att riktade statsbidrag kopplas till förslagen. *Fagersta kommun* skriver att om resurser satsas på den sverigefinska gruppen trots relativt svag efterfrågan kommer det med stor sannolikhet att leda till berättigade krav från andra senare anlända språkgrupper, vars uttalade önskemål och behov är betydligt större kvantitativt sett. *Hallstahammars kommun* bedömer att merkostnaderna för information m.m. kommer att bli minst 100 000 kr i engångskostnader och den årliga merkostnaden ca 50 000 kr. *Haninge kommun* skriver att det inte kommer att bli några markant ökade driftkostnader, men vissa omställnings- och initieringskostnader. *Huddinge kommun* skriver att förslaget leder till merkostnader, som kommunen förutsätter att den får kompensation för. *Håbo kommun* vill påpeka vikten och nödvändigheten av riktade statsbidrag till kommunerna som ger full kompensation och som utgår under hela den föreslagna introduktionsfasen. *Järfälla kommun* skriver att behovet av utredningens förslag och förslagets kostnader behöver analyseras djupare.

Katrineholms kommun bedömer att förslaget skulle leda till en omfattande kostnadsökning för kommunen; men om förslaget genomförs förutsätts full kostnadskompensation utgå med riktade statliga medel både initialt och långsiktigt.

Köpings kommun förutsätter att statsbidrag ger kommunen full täckning för kostnaderna; inom befintligt ekonomiskt utrymme har inte kommunen möjlighet att avsätta ytterligare resurser för särskilt riktade insatser av detta slag. *Lidingö kommun* skriver att grunden för ett nytt åtagande som staten lägger på kommunerna är att finansieringsprincipen skall gälla, dvs. att staten skall stå för alla nya kostnader som kommunerna får; tidigare reformer har dock visat att kommunerna trots detta har fått nya kostnader och befarar att så skulle bli fallet om förslaget genomförs. *Nacka kommun* skriver att om förslaget blir ett faktum skall kommunerna ges full kostnadstäckning genom statlig ekonomisk kompensation, inte bara under de fyra första åren utan även långsiktigt. *Oxelösunds kommun* skriver att om förslaget genomförs är ett riktat statsbidrag under en fyraårig introduktionsfas alldeles för litet; eftersom erfarenheterna från Norrbotten visar att implementering tar tid föreslår kommunen att en täckning för den kommande 10-årsperioden blir beslutad redan från början. *Sigtuna kommun* har inga invändningar mot förslaget förutsatt att kompensation ges för tillkommande kostnader. *Sollentuna kommun* anser att förutsättningen för ett nytt förvaltningsområde är att staten vid beräkning av det generella statsbidraget kompenserar kommunen fullt ut för de kostnader som uppstår både på kort och lång sikt. *Solna kommun* instämmer i huvudsak i utredarens förslag under förutsättning att staten till fullo kompenserar kommunen för ökade kostnader. *Sundbybergs kommun* vill betona att det är av största vikt att kommunen får sina merkostnader täckta.

Surahammars kommun förutsätter att kommunen kompenserar fullt ut för de extra kostnader som uppstår genom reformen. *Södertälje kommun* understryker vikten av att de kommuner som blir berörda av betänkandets minoritetspolitiska förslag ges ekonomisk kompensation genom statlig resurstilldelning – inte bara under introduktionsfasen utan även därefter. *Tierps kommun* förutsätter att kommunen får resurstillskott i enlighet med finansieringsprincipen. *Trosa kommun* skriver att om efterfrågan skulle öka p.g.a. förstärkt lagstiftning på området, skulle det främst innebära ökade kostnader för tolkhjälp/översättning inom vissa verksamhetsområden. *Tyresö kommun* skriver att förslaget helt klart skulle innebära en kostnadsökning.

Upplands Väsby kommun skriver att vad gäller förslaget om utökade skyldigheter för kommunen att anordna modersmålsundervisning, behöver de praktiska och ekonomiska konsekvenserna utredas vidare.

Upplands Bro kommun skriver att enligt förslaget skall riktade bidrag utgå under en 4-årig introduktionsfas till kommuner och landsting för de

merkostnader som förväntas tillkomma med anledning av förslagen i betänkandet; efter den 4-åriga introduktionsfasen verkar det inte som något statligt stöd skulle utgå till verksamheten; kommunen är tveksam till om en sådan stödmodell är tillräcklig. *Uppsala kommun* vill starkt framhålla att statliga beslut om nya åtaganden för kommunerna måste innebära en ekonomisk kompensation; en kompensation efter den fyraåriga introduktionsfasen är nödvändig för genomförandet av förslagen. *Värmdö kommun* skriver att en förutsättning för en utvidgning av förvaltningsområdet för finska språket är att statens bidrag för insatser som stöttar individens rätt att använda minoritetsspråk vid myndighetskontakter verkligen täcker varje kommuns kostnader. *Västerås kommun* skriver att statliga beslut om nya åtaganden torde innebära kostnader även efter den föreslagna introduktionfasen; kommunen utgår från att kompensation kommer att ske för de kostnadsökningar som uppstår. *Älvkarleby kommun* bedömer att de kostnader som beräknats uppstå i samband med det utvidgade förvaltningsområdet är realistiska och kommunen noterar att kommunerna kommer att få statsbidrag för de kostnader som uppstår. *Österåkers kommun* skriver att de eventuellt ökade kostnader som förslaget innebär bör beaktas. *Östhammars kommun* skriver att skyldigheten att anordna undervisning även om antalet elever understiger fem förutsätter och kräver att kommunen erhåller resurstillskott i enlighet med finansieringsprincipen. *Jokkmokks kommun* delar utredarens uppfattning att de kommuner och landsting som berörs av minoritetsspråklagen inte själva kan bära de merkostnader som förslagen föranleder; de insatser som utredningen föreslår måste finansieras med riktade statliga bidrag till berörda kommuner och landsting.

Organisationer

Sveriges Kommuner och Landsting tillstyrker förslaget att inrätta ett utvidgat förvaltningsområde under förutsättning av att en tillfredsställande finansiering sker; utredarens förslag kan härvidlag, såvitt nu kan bedömas, utgöra en utgångspunkt för kommande överläggningar.

6.2 Kostnader

Utredarens förslag

De minoritetspolitiska insatser som föreslås genom en utvidgning av förvaltningsområdet för finska och för den statliga tillsynen beräknas uppgå till ca 74 mkr per år. Insatser för att förbättra möjligheterna till modersmålsundervisning beräknas uppgå till 16 mkr per år.

En minoritetspolitisk reform innebär att medel från andra politikområden behöver omfördelas så att mer medel tillförs minoritetspolitiska insatser.

Remissvaren

Myndigheter

Kammarrätten i Stockholm skriver att utredningens ekonomiska överväganden är, milt uttryckt, lapidariska och att det är nödvändigt med grundliga analyser för att föra utredningens förslag framåt; det är i sammanhanget viktigt att stryka under att ett genomförande av betänkandet förutsätter full ekonomisk kompensation till de redan i dag hårt arbetstygda förvaltningsdomstolarna. *Länsrätten i Stockholms län* utgår från att domstolens eventuella behov av resursförstärkning med anledning av den nya ordningen beaktas i det fortsatta

lagstiftningsarbetet. *Länsrätten i Uppsala län* konstaterar att hur stor kostnadsökningen kommer att bli, beror på efterfrågan; domstolar och myndigheter måste kompenseras i budgeten för sådana ökningar.

Domstolsverket skriver att 1 mkr kommer att tillföras domstolsväsendet; det är för tidigt att säga om dessa medel kommer att vara tillräckliga eftersom det kommer att bero på vilken efterfrågan det kommer att bli på möjligheten att använda minoritetsspråk. *Rikspolisstyrelsen* skriver att polisen måste få ersättning för eventuella kostnader som den föreslagna ordningen medför för polismyndigheterna i landet.

Kriminalvårdsstyrelsen skriver att de föreslagna ändringarna kan komma att innebära ökade kostnader för kriminalvården. *Skatteverket* skriver att förslaget kommer att innebära merarbete för personalen, vilket kostar pengar. *Skolverket* anser att det är oklart hur stora kostnaderna och de organisatoriska konsekvenserna kommer att bli om förslaget genomförs. *CSN* skriver att kostnaderna för översättning och tolkning kommer att öka, men att dessa inte kommer att bli alltför stora. *Statens kulturråd* skriver att kostnadstäckning bör ges för de merkostnader som kan komma att uppstå till följd av förslaget. *Vägverket* skriver att förslagen för med sig ökade kostnader.

Länsstyrelsen i Stockholms län skriver att den nationella tillsynsmyndigheten som får uppdraget att utöva tillsyn måste ges

resurser motsvarande minst fyra nya tjänster och dessutom 2 mkr för att främja lokala och regionala insatser. *Länsstyrelsen i Uppsala län* skriver att det krävs en noggrann analys av åtagandet så att de ekonomiska resurserna inte blir för knappa. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* skriver att länsstyrelsen skulle hamna i ett ganska trängt läge om en nyrekrytering av finskspråkiga heltidsarbetskrafter skulle behövas.

Kommuner

Surahammars kommun anser inte att reformen skall finansieras med medel som redan är beslutade för andra satsningar. *Upplands Bro kommun* skriver att enligt utredningen är den allmänna satsningen på ökad personaltäthet i förskolan ett tänkbart område där en omfördelning kan ske; kommunen anser att en sådan omfördelning innebär att de kommuner som skulle få del av det riktade statsbidraget samtidigt får en minskning av personalförstärkningsmedel, men oklart hur stor; kommunen anser att en utvidgning av förvaltningsområdet måste medföra ett verkligt tillskott av statlig finansiering av kommunernas merkostnader.

7 ÖVRIGA FRÅGOR

Några remissinstanser har poängterat att det finns behov av utvecklingsinsatser på också vissa andra områden, som inte har behandlats av utredningen. Det gäller t.ex. statistik, forskning, dokumentation, språkvård, språkregistrering och språkprov.

Några remissinstanser, bl.a. Södertälje kommun och Värmdö kommun, påpekar risken för målkonflikter mellan den nationella minoritetspolitiken och integrationspolitiken, dvs. arbetet med att tillgodose såväl de nationella minoriteternas som Sveriges och vissa kommuners nya etniska minoriteters rättigheter och behov.